

F171
1944

საქართველოს
საზოგადოებრივი
საბავშვო

საქართველოს სსრ განათლების
სახალხო კომისიების ბრძა-
ნებითა და განსაკრებულათა

პრეზუმი

წელიწადი მეზობი

№ 7-8

Сборник приказов и распоряжений
НКПроса Груз. ССР

1944 წ.

1. მითითებანი—1944-45 სასწავლო წელს დაწყებითი, შვიდწლიანი და საშუალო სკოლის გამოსაშვებ კლასებში სასწავლო პროგრამების გამეორების შესახებ.
2. საქართველოს სსრ პედაგოგიური სასწავლებლების 1944-45 სასწავლო წლის სასწავლო გეგმები და მითითებანი ოთხწლიანი სწავლების კურსზე გადასულ ქართული პედაგოგიური სასწავლებლების პროგრამების შესახებ.
3. მითითებანი—გეოგრაფიის 1944 წლის პროგრამების შესახებ.

ვატკაცეზ

საქართველოს სსრ განათლების სახალხო
კომისიის მოადგილე მ. ზურჭულაძე.
1944 წ. 18 ნოემბერი.

მითითებანი

**1944/45 სსსწავლო წელს დაუწყებითი, შვიდწლიანი და
საშუალო სკოლის გამოსაშვებ კლასებში სსსწავლო
პროგრამების გამეორების შესახებ**

„სკოლაში სწავლების ხარისხის გაუმჯობესების ღონისძიებათა შესახებ“ სსრკ სახალხო კომისართა საბჭოს 1944 წლის 21 ივნისის დადგენილებით, იმ მოსწავლეთათვის, რომელნიც ამთავრებენ დაწყებითს და შვიდწლიან სკოლას, დაწესებულია გამოსაშვები გამოცდების საეალდებულო ჩაბარება, ხოლო იმ მოსწავლეთათვის, რომელნიც ამთავრებენ საშუალო სკოლას, გამოცდების ჩაბარება სიმწიფის ატესტატზე.

გამოსაშვები და სიმწიფის ატესტატზე გამოცდები იწარმოებს არა მარტო დაწყებითი, შვიდწლიანი და საშუალო სკოლის უკანასკნელი კლასების კურსის, არამედ სწავლების წინა წლების კურსის ფარგლებშიც.

ახალი მოთხოვნები, რომლებიც წარდგენილი აქვს სკოლას, ავალდებულებს მას მნიშვნელოვნად გარდაჰქმნას თავისი მუშაობა.

მოსწავლეებთან მეცადინეობისას განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს როგორც მიმდინარე სასწავლო წლის, ისე წინა წლების კურსის საპროგრამო მასალის სისტემატურ გამეორებას. ამ პირობებში მასწავლებლის მიერ სასწავლო მეცადინეობის დაგეგმვას განსაკუთრებული მნიშვნელობა ეძლევა. საჭიროა ახლაც განაწილდეს საკმაო სიზუსტით გასამეორებელი საპროგრამო მასალა მთელი სასწავლო წლისათვის, სწავლების მეოთხედებისა და კვირების მიხედვით.

მასწავლებელმა უნდა გაითვალისწინოს მოსწავლეთა ცოდნის ხარისხი, მათი მომზადება წარსული წლების კურსში. ამის მიხედვით, მეცადინეობის გეგმის შედგენისას, საჭიროა გათვალისწინებულ იქნას ვაკეეთილები ახალი მასალის შესასწავლად და ამავე დროს ძველი, წინათ გავლილი

მასალის გასამეორებლად, აგრეთვე ვაკვეთილები, რომლებიც დაემუშავა მხოლოდ გამეორებას, და სპეციალური ვაკვეთილები ახალი თემებისა და საკითხებისათვის.

ყველაზე მეტი სიძნელე იქნება ისეთი ვაკვეთილების დაგეგმვისას, რომლებზედაც, ახალი მასალის შესწავლასთან ერთად, წინათ გავლილი მასალის გამეორება მოხდება. ამ ვაკვეთილებზე წინათ გავლილი თემებისა და საკითხების კავშირი ახლად შესასწავლთან ორგანული უნდა იყოს და არა ხელოვნური. მაგალითად, ფიზიკაში, X კლასში, ელექტროსტატიკის, კათოდურ სხივებში ელექტრონების მოძრაობისა და ელექტროძრავების მუშაობის თავისებურებათა გასაგებად საჭიროა მექანიკის გამეორება. ძალთა შეკრებაზე ნათელი წარმოდგენის უქონლად არ შეიძლება იმის წარმოდგენა, თუ რა არის ძალთა ხაზი; ძალის ამჩქარებელი მოქმედების გაუგებლად შეუძლებელია ლაპარაკი კათოდურ სხივებზე; ცვალებადი დენისა და ელექტრომაგნიტურ რხევათა გასაგებად საჭიროა გამეორება და ნათელი წარმოდგენა მექანიკურ რხევებსა და ტალღებზე. ამგვარად, მთელ რიგ თემებში X კლასის კურსის მასალა ორგანულად არის დაკავშირებული VIII და IX კლასებში გავლილ თემებთან.

არითმეტიკაში, IV კლასში, პროცენტის ცნება რიცხვის ნაწილის პოვნას უკავშირდება, რადგან პროცენტის პოვნა რიცხვის შეასედი ნაწილის პოვნას წარმოადგენს. ამიტომ პროცენტების ახსნას წინ უნდა უსწრებდეს რიცხვის ერთი ან რამდენიმე ნაწილის პოვნის გამეორება, რაც გავლილია III კლასში.

ისტორიაში, IV კლასში, თემის — „თავადაზნაურული იმპერია XVIII საუკუნეში“ — შესწავლასთან დაკავშირებით, ყმა გლეხების მძიმე მდგომარეობის აღწერას ბუნებრივია გავისხენოთ „იურის დღის“ გაუქმება ივანე IV დროს. პუგაჩოვის წინამძღოლობით გლეხთა თმის შესახებ თემის დამუშავებისას მოსწავლეებს უნდა გავახსენოთ რაზინის ბრძოლა ბოიარინებისა და მემამულეების წინააღმდეგ.

ზოგიერთ საგანში საჭიროა გამეორებისას ფართოდ იქნას გამოყენებული შედარებანი, ანალოგიები.

გეოგრაფიაში, მაგალითად, სასარგებლოა შევადაროთ სსრკ ცალკეული რაიონები არა მარტო ერთმანეთს, არამედ აგრეთვე უცხოეთის ზოგიერთ რაიონს ან მთელ ქვეყნებს. მაგალითად, ციმბირის შესწავლის დროს შეგვიძლია შევადაროთ იგი კანადას, საბჭოთა სუბტროპიკები — იტალიის ჰავასა და მცენარეულობას, შორეული აღმოსავლეთის მუსონებიანი ოლქები — იაპონიის ჰავის პირობებს და ა. შ.

ართიმეტიკაში დროის საზომებზე მოქმედებათა შესწავლისას ხაზს უსვამს მით უნდა აღინიშნოს ამ საზომებსა და წინათ გავლილ მეტრულ საზომებზე მოქმედებათა შორის არსებული მსგავსება და განსხვავება.

ცალკეული საგნები საშუალებას იძლევიან გამოვიყენოთ სხვა, მათი მონათესავე დისციპლინების გასამკორებელი მასალა. მაგალითად, ლიტერატურისა და ლიტერატურული კითხვის გაკვეთილებზე შეიძლება გამოვრებულ იქნას ენის კურსი, ამას ხელს უწყობს ამა თუ იმ მწერლის სტილის თავისებურებათა შესწავლა, ანალიზი მოსწავლეთა წერიითი ნამუშევრისა ლიტერატურაში და ა. შ. ალგებრის შესწავლისას შეიძლება ართიმეტიკის გამოვრება. მაგალითად, ალგებრული წრლადების გავლა ჭუნებრივად უკავშირდება ართიმეტიკული წილადების გამოვრებას, მართკუთხა პარალელებიპედის დიაგონალის თვისების შესწავლა—პითაგორას თეორემას და სხვ.

გამოვრების სპეციალური გაკვეთილები შეიძლება მოეწყოს როგორც სასწავლო მეოთხედის დასაწყისში, ისე მის დამლევს; ეს გაკვეთილები გაცილებით მეტი იქნება უკანასკნელ მეოთხედში; ყველაზე უკეთესია მათი ჩატარება განსაზღვრული თემის, კურსის ნაკვეთის შესწავლის შემდეგ. გავლილი მასალის გასამეოვრებელი ცალკეული გაკვეთილები იმისათვის ტარდება, რომ მოსწავლეებს არ დაავიწყდეთ წინათ გავლილი, მაგრამ არასაკმაროდ შეთვისებული მასალა. ამ გაკვეთილების თავისებურებას განსაზღვრავს მოცემული კლასის მოსწავლეთა ცოდნის მდგომარეობა.

გაკვეთილებზე გამოვრება ისე უნდა ხდებოდეს, რომ გასამეოვრებელი მასალა გავლილ იქნას ახალი სახით, რათა მან გაამახვილოს მოსწავლეთა აზროვნება, ახალი საკითხები წამოაყენოს მათ წინაშე. ამისათვის მოცემულ უნდა იქნას სხვადასხვანაირი ამოცანები, რომლებიც იმის საშუალებას იძლევიან, რომ წინათ მიღებული ცოდნა გამოყენებულ იქნას ახალ მასალაში, დაისვას ისეთი საკითხები, რომლებიც მოითხოვენ არა მასწავლებლის ან სახელმძღვანელოდან აღებულა სიტყვების მექანიკურ გამოცემას, არამედ მოსწავლეთა მიერ დამოუკიდებელი დასკვნების გამოტანას, მათს სწრაფ ორიენტირებას. ამ მხრივ დიდ დახმარებას ვაგვიწევენ შედარებანი, ანალოგიები, დაპირისპირებანი, განმაზოგადებელი კითხვები და სხვ. მაგალითად, ლიტერატურული კითხვის გაკვეთილებზე მასწავლებელი აყენებს კითხვებს, რომლებიც არკვევენ ნაწარმოების იდეურ არსს, გმირთა დამახასიათებელ თვისებებს, წინადადებას, ანუ მის მოსწავლეებს მისცენ ორი ლიტერატურული ტიპის შედარებითი დახასიათება და ა. შ. მათემატიკის გაკვეთილებზე, X კლასში, ცალკეულ

რიცხვებზე მოქმედებათა წესების გამეორებისას, საჭიროა გამახვილებულ მთავრულეთა ყურადღება არითმეტიკულ მოქმედებათა ძირითად კანონებსა და თვისებებზე, მიეთითოს ამ კანონების ზოგადობაზე და იმაზე, რომ ეს კანონები ვრცელდება წილადებზე, უარყოფით, ირაციონალურ და კომპლექსურ რიცხვებზე.

ზოგიერთი თემა, რომელთა შეთვისება მოსწავლეებს დამოუკიდებლად შეუძლიათ, შინ გასამეორებლად უნდა მიეცეს, მაგრამ ამასთან მასწავლებელი მუდამ უნდა ითვალისწინებდეს, თუ რამდენად აქვთ შეთვისებული კურსის ეს ნაკვეთები მოსწავლეებს.

წესად უნდა იყოს მიღებული, რომ მასწავლებელმა განუმარტოს მოსწავლეებს საშინაო დავალებად მიცემული და გასამეორებლად მიცემული გავლილი მასალა.

შემოწმება ნათელპყოფს, რომ ცალკეულ დღეებში მოსწავლეებს სხვადასხვა საგანში ამდენად ბევრი მასალა ეძლევათ გასამეორებლად, რომ მათი მთლიანად წაკითხვაც კი არ შეუძლიათ; ამიტომ დირექტორის, სასწავლო ნაწილის გამგისა და კლასის ხელმძღვანელთა მოვალეობას შეადგენს კონტროლი გაუწიონ მოსწავლეთა დატვირთვას საშინაო დავალებებით.

მხედველობაში უნდა იქნას მიღებული, რომ მოსწავლეს ერთი ნიშანი უნდა დაეწეროს ახალი და წინათ გავლილი მასალის ცოდნაში.

მასწავლებელთა და, მამასადამე, აგრეთვე მოსწავლეთა მეცადინეობის წარმატება დიდად არის დამოკიდებული პედაგოგიური პროცესის სწორად დაყენების უნარზე. ამ მხრივ განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს გაკვეთილის ორგანიზაციას. მისი მქაფიო სტრუქტურა, ცალკეული ნაწილების სწორი ურთიერთშეფარდება, მეცადინეობისათვის დათმობილი დროის მთლიანად გამოყენება — ყოველივე ეს განსაზღვრავს სასწავლო მუშაობის მაღალ ხარისხს. ამიტომ მასწავლებელი გულდასამით უნდა ემზადებოდეს ყოველი გაკვეთილისათვის.

განსაკუთრებით დიდი მნიშვნელობა აქვს აგრეთვე მოსწავლეებში დამოუკიდებელი მუშაობის ჩვევათა განვითარებას. მასწავლებელი სისტემატურად უნდა ამოწმებდეს, თუ როგორ ემზადება მოსწავლე გაკვეთილებისათვის შინ, შეუძლია თუ არა დამოუკიდებლად შეითვისოს სახელმძღვანელოში მოთავსებული მასალა, რა ხერხებს იყენებს ამისათვის, უნდა მიუთითოს მას მასალის დასლევის ყველაზე უფრო რაციონალური

ხერხები და ა. შ.

ძი
მე

კლასში სასწავლო წლის უკანასკნელი თვე მთელი კურსის საბოლოო გამეორებას უნდა დაეთმოს. ამ დროისათვის დამთავრებული უნდა

იყოს ყოველი პროგრამის გამეორება, ამ თვეში გაკვეთილებზე უმთავრესად ხდება მოსწავლეთა მიერ საგნის მთელი კურსის ცოდნის შემოწმება, პროგრამის იმ თემების გარკვევა, რომლებიც მოსწავლეთა უმეტეს ნაწილს ყველაზე უფრო სუსტად აქვს შეთვისებული, რათა ერთხელ კიდევ მიეცეთ მათ საჭირო განმარტება ამ თემებზე, ამ დროსვე სასარგებლოა საათების გადიდება კონსულტაციებისა და მიმოხილვითი ლექციების ჩასატარებლად. ლექციებში მექანიკურად არ უნდა მეორედ ბოდეს გავლელი კურსის შინაარსი, ისინი უმთავრესად განმარტებელი ხასიათისა უნდა იყოს და უნდა ეხმარებოდეს მოსწავლეებს პროგრამის ამა თუ იმ ნაკვეთზე დამოუკიდებელ მუშაობაში.

კლასგარეშე მეცადინეობა ძირითადად აგრეთვე მიმართული უნდა იყოს იმისაკენ, რომ დაეხმაროს მოსწავლეებს საპროგრამო მასალის შესწავლა-გამეორებაში. მავალითად, ლიტერატურის, ისტორიის, გეოგრაფიისა და სხვა საგნების წრეებში მოსწავლეები ამუშავებენ მთელ რიგ ლიტერატურულ, ისტორიულ, გეოგრაფიულ თემებს, რომლებიც უშუალოდ გამომდინარეობენ სასწავლო პროგრამიდან, კითხულობენ მოხსენებებს, იგვე ამოცანა აქვთ დასახული სკოლისგარეშე დაწესებულებებს: მათ უნდა მოაწყონ სათანადო გამოფენები, ჩაატარონ პროგრამებთან დაკავშირებული ლაბორატორიული მეცადინეობა და სხვა ღონისძიებანი, რომლებიც დაეხმარებიან მოსწავლეებს. სკოლის მთელი მუშაობის კარგად მოფიქრებული ორგანიზაცია შესაძლებლობას მოგვცემს წარმატებით დაეამთავროთ სასწავლო წელი.

რადგან კურსის გასამეორებლად საჭიროა გაკვეთილების გარკვეული რაოდენობის გამოყოფა (რაც შემოკლებული სასწავლო წლის პირობებში მასწავლებლისათვის საძნელოა), საქართველოს სსრ განათლების სახალხო კომისარატის დაწყებითი და საშუალო სკოლის სამმართველო წინადადებას იძლევა მიმდინარე სასწავლო წელს საგნების გავლისას და გამეორებისას გათვალისწინებულ იქნას საპროგრამო მასალის შემდეგი სახით შემოკლება:

1. მმობნე კლასი
პირტიული მნა

III კლასის კურსიდან გამეორებულ უნდა იქნას: წინადადების გაშლა სიტყვებად, სიტყვებისა — მარცვლებად და ბგერებად. ბგერა და ასო, ხმოვანი და თანხმოვანი ბგერები, სიტყვის გადატანა, თბრობითი, კითხვითი და ძახილის წინადადებები, სასვენი ნიშნების

დასმა ასეთ წინადადებათა ბილოს. წინადადებაში განმაზოგადებული სიტყვის შემდეგ ორწერტილისა და ჩამოთვლილ სიტყვათა შორის მის დასმა.

წინადადების წევრები მნიშვნელობის მიხედვით: არსებითი სახელი, ზედსართავი სახელი, რიცხვითი სახელი, ნაცვალსახელი, ზმნა, რიგითი რიცხვითი სახელის მართლწერა. წინადადების წევრები დანიშნულების მიხედვით.

მხოლოდითი და მრავლობითი რიცხვი. ქვემდებარისა და შემასმენლის შეთანხმება რიცხვში.

სრული და არასრული წინადადება. ტირე არასრულ წინადადებაში გაუერთობელი და გაერთობილი წინადადება. არაპირდაპირი მნიშვნელობით ნახმარა სიტყვების ჩასმა ბრჭყალებში.

РУССКИЙ ЯЗЫК

Повторить, привести в систему и закрепить запас слов, приобретенный на уроках русского языка в III классе.

Материал словарный, лексический должен быть повторен по следующим темам:

1. Школьная обстановка, классная мебель и учебные предметы.
2. Здание, части здания и комнаты.
3. Семья, одежда, занятие членов семьи.
4. Времена года, полевые работы.
5. Домашние животные.
6. Домашние птицы.
7. Дикие звери.
8. Запас слов военно-оборонного характера.

Рассказы и стихотворения

1. „В школу“—стихотворение.
2. „Маленькая хозяйка“.
3. „Как живут красноармейцы“.
4. „Маленькая Майя“.
5. „Отар на Первомайском празднике“.
6. „Голодная птичка“.
7. „Лиса и гуси“.
8. „Ласточка“—стихотворение.
9. „Шарик“.
10. „Совет мышей“.

I—III კლასების კურსიდან გამეორებულ უნდა იქნას:

გამრავლება-გაყოფის ცხრილები. მრავალნიშნა რიცხვების ზეპირი და წერიითი ნუმერაცია. მთელ რიცხვებზე ზეპირი და წერიითი გამოანგარიშების ხერხები. რიცხვთა სახელწოდება შეკრების, გამოკლების, გამრავლებისა და გაყოფის დროს. მეტრული საზომები და დროის საზომები. ზებერი და წერიითი ამოხსნა იმ ამოცანებისა, რომლებიც გათვალისწინებულია I—III კლასების არითმეტიკის პროგრამით, მათ შორის ამოცანებისა მართკუთხედის და კვადრატის ფართობთა გამოანგარიშებაზე.

შენიშვნა: IV კლასის არითმეტიკის პროგრამა გავლილ უნდა იქნას სრულად.

ისტორია

მიმდინარე სასწავლო წლის IV კლასის ისტორიის პროგრამიდან ამოღებულია:

თემაში „მეფის რუსეთი XIX საუკუნის პირველ ნახევარში“ — ქვეთემა „ეკატერინე II და პავლე I ბრძოლა ბურჟუაზიული რევოლუციის წინააღმდეგ“ (გარდა საკითხისა სუვოროვის საზღვარგარეთ ლაშქრობის შესახებ); თემაში „კაპიტალიზმის გაძლიერება მეფის რუსეთში“ — ქვეთემა „I ინტერნაციონალი და პარიზის კომუნა“; თემაში „რუსეთის პირველი რევოლუცია“ — საკითხები: „ობუხოვოს დაცვა“, „რსდმპ ორგანიზაცია“, „მეფის მანიფესტი“, „მუშათა, გლეხთა, ჯარისკაცთა და მატროსთა რევოლუციური გამოსვლები 1906 წ.“. გარდა ამისა, უფრო მოკლედ უნდა იქნას გავლილი ამ თემის დანარჩენი მასალა.

ამრიგად, გასამეორებლად თავისუფლდება 5 საათი.

IV კლასის მთელი დანარჩენი მასალა შესწავლილ უნდა იქნას.

III კლასის კურსიდან გამეორებულ უნდა იქნას:

ძველი სლავები (მოსაქმეობა და ყოფაცხოვრება). კიევის სახელმწიფოს წარმოქმნა. თავადი სვიატოსლავი. ალექსანდრე ნეველი და მისი ბრძოლა შვედ და გერმანელ დამპყრობთა წინააღმდეგ. თათარ-მონღოლთა ბატონობის უღელი. მოსკოვის ამაღლება. დიმიტრი დონელი და კულიკოვოს ბრძოლა. ივანე III და თათარ-მონღოლთა ბატონობის დასასრული. ივანე IV—თვითმპყრობელი მეფე. ყაზანისა და ასტრახანის დაპყრობა. ერმაკის ლაშქრობა. ივანე IV ბრძოლა ბოიარინებთან. „იურის დღის“ გაუქმება. სახალხო გმირები — მინინი და პოჟარსკი და მათი

ბრძოლა პოლონელ დამპყრობლებთან. ბოკდან ხმელნიცკი და მისი ბრძოლა პოლონელი პანების ბატონობისაგან უკრაინის განთავისუფლებისათვის. სტეფანე რაზინი.

გეოგრაფია

გეოგრაფიის IV კლასის კურსის გავლის შემდეგ III კლასის გეოგრაფიის კურსიდან გამეორებულ უნდა იქნას:

კომპასი და მისი გამოყენება. ტოპოგრაფიული გეგმა (მიმართულებათა განსაზღვრა გეგმაზე, მანძილის გამოანგარიშება მასშტაბის საშუალებით, პირობითი ნიშნების გარჩევა). ეკვატორი, ტროპიკები, პოლარული წრეები, პოლუსები, სითბური სარტყლები, ქვეყნის ნაწილები, ოკეანეები და მათი ჩვენება გლობუსსა და ნახევარსფეროების რუკაზე.

II. მათემატიკა კლასი

მართული ენა

გამეორებულ უნდა იქნას:

წინადადება შინაარსის მიხედვით: თხრობითი, კითხვითი, ძახილისა, კითხვით-ძახილისა, ბრძანებითი.

სიტყვა, ბგერა, ასო; ასოთა რიგი; სიტყვის დამარცვლა და გადატანა.

მეტყველების ნაწილები:

არსებით სახელთა ჯგუფები შინაარსის მიხედვით. ბრუნვები და ბრუნება. სახელის ფუძე და ბრუნვის ნიშნები. არსებით სახელთა ჯგუფების ფუძეება მიხედვით: 1, 2, 3 ბრუნება. არსებით სახელთა ბრუნებასთან დაკავშირებული მასალების საკითხები.

ზედსართავი სახელი: ვითარებითი და მიმართებითი. ზედსართავი სახელის ბრუნება დამოუკიდებლად. ბოლოთანხმოენიანი ზედსართავი სახელისა და არსებითი სახელის ერთად ბრუნება. ბოლოხმოენიანი ზედსართავი სახელისა და არსებითი სახელის ერთად ბრუნება და მასთან დაკავშირებული მართლწერის საკითხები.

რიცხვითი სახელი: რაოდენობითი და რიგითი. რიცხვითი სახელის ბრუნება ცალკე და არსებით სახელთან ერთად, ამასთან დაკავშირებული მართლწერის საკითხები. რიგითი რიცხვითი სახელების მართლწერა არაშული და რომაული ციფრებით.

ნაცვალსახელთა ჯგუფები. ჩვენებითი ნაცვალსახელების ხმარება ცალკე და არსებით სახელთან ერთად.

სახელთა წარმოება: ბოლოსართიანი წარმოება, თავსართ-ბოლოსართ-

თიანი წარმოება. უფროობითი ხარისხის ფორმათა წარმოება. რთული სიტყვები და მათი მართლწერა.

ზმნიზედა შინაარსის მიხედვით.

თანდებული. თანდებულისანი ბრუნვები. მართლწერის საკითხები თანდებულისან ფორმებში.

კავშირი.

ნაწილაკის მნიშვნელობა. მართლწერის საკითხები ნაწილაკის ხმარებისას.

შორისდებული. სასვენი ნიშნები შორისდებულთან.

ზმნა. პირი და რიცხვი. პირთა რაოდენობა ერთ ზმნაში. პირი სუბიექტური და პირი ობიექტური. პირისა და რიცხვის ნიშნები. მართლწერის საკითხები პირისა და რიცხვის ნიშანთა ხმარების დროს.

ზმნისწინი.

ზმნის დრო, ასპექტი, კილო.

სერიები. სერიებად დაყოფის საფუძველი. ფუძე თემის ნიშნები.

გარდამავალი და გარდაუვალი ზმნები. გვარი მოქმედებითი და ვნებითი. ქცევა. მეშვეობითი ფორმის მართლწერა.

უღლების ტიპები. მონაცვლე ზმნები. სახელზმნა.

ქართული ლიტერატურა:

1. ფილკლორი — „ლენინის ხსოვნას“, „სიმღერა ტალინზე“.
2. გ. ერისთავი — ბიოგრაფია (ძირითადი ფაქტები).
3. დ. ქონჭაძე — ბიოგრაფია, „სურამის ციხე“.
4. ალ. ქავჭავაძე — „რამდენიმე სურათი ანუ ეპიზოდი ყაჩაღის ცხოვრებიდან“, „ჩემო არგო ქვეყანავ“, „გუთნის ღედა“, „ილიგია“, „პოეტი“, „გლაზის ნაშრომი“.
5. აკაკი წერეთელი — „მუშუტი“, „ჩემი თავადასავალი“, „პოეტი“, „სულიკო“, „თორნიკე ერისთავი“.
6. ვაჟა-ფშაველა — „მთის წყარო“, „ბუნების მგოსნები“, „ხმელი წიფელი“, „არწივი“.
7. ილ. ყაზბეგი — „ელისო“.
8. რაფ. ერისთავი — ბიოგრაფია (ძირითადი ფაქტები).
9. ნ. ლომოური — ბიოგრაფია (ძირითადი ფაქტები), „ყოველი მხრიდან“.
10. ეგნ. ნინოშვილი — „გოგია უიშვილი“, „მოსე მწერალი“.
11. ირ. ედლოშვილი — „სიმღერა“.
12. შ. არაგვისპირელი — „ჩემი ბრალი არ არის, ღმერთო!“
13. გ. ტაბიძე — „ჩვენ და ისინი“.
14. ალ. პუშკინი — „კავკასიონი“.
15. შვეჩენკო — ბიოგრაფია (ძირითადი ფაქტები), „კავკასი“.

В VII классе необходимо повторить:

Состав слов.

Имя существительное. Роль существительного в предложении. Существительные собственные и нарицательные. Род и число существительных.

Склонение существительных. Правописание падежных окончаний. Имя прилагательное. Значение прилагательного. Согласование прилагательного с существительным в роде, числе и падеже. Склонение прилагательных. Глагол. Значение глагола в предложении, как сказуемого. Изменение глагола по временам. Спряжение глагола. Правописание личных окончаний. Неопределенная форма глагола, правописание. Повелительное наклонение, правописание.

Литературный материал

1. Крылов—„Лебедь, щука и рак“.
2. „ „ „Мартышка и очки“.
3. „ „ „Стрекоза и муравей“.
4. „ „ „Лисица и виноград“.
5. Л. Н. Толстой—рассказы: „Два товарища“.
6. „ „ „Девочка и грибы“.
7. „ „ „Дружба льва с собачкой“.
8. „ „ „Акула“.
9. „ „ „Орел“.
10. Ивбер—„Пять ночей и дней“.
11. „ „ „Нас четверо“.
12. Садофьев—„Песня о родине“.
13. Пупкин—„Осень“.
14. „ „ „Наступление весны“.
15. „ „ „Зимняя дорога“.
16. „ „ „Зимнее утро“.
17. Некрасов—„Мужичок с ноготок“.
18. Горький—„Мальчики Овсянниковы“.
19. Капитан Гастелло.

წინა წლების კურსიდან მათემატიკაში გამეორებულ უნდა იქნას არითმეტიკაში: მთელ რიცხვებსა და წილადებზე (ჩვეულებრივსა და ათწილადებზე) ზეპირი და წერიითი გამოანგარიშების ზერხები.

ზეპირი და წერიითი ამოხსნა ყველა იმ სახის ამოცანებისა, რომლებიც ვათვალისწინებულა პროგრამით III—V კლასებისათვის.

არითმეტიკის სისტემატური კურსი IV—V კლასების პროგრამის მიხედვით: არითმეტიკულ მოქმედებათა განსაზღვრა; არითმეტიკულ მოქმედებათა შემადგენლობაში შემავალი რიცხვების სახელწოდება და დამოკიდებულება ამ რიცხვებს შორის; მოქმედებათა შემოწმება; მოქმედების შედეგის ცვლა; არითმეტიკულ მოქმედებათა კანონები და თვისებები; რიცხვთა გაყოფადობა; ჩვეულებრივი წილადები და ათწილადები. პროცენტები. შეფარდება და პროპორცია. სიდიდეთა პროპორციულობა.

ალგებრასა და გეომეტრიაში გამეორებულ უნდა იქნას VI კლასის პროგრამით ვათვალისწინებული მასალა.

ამოღებულ იქნას ალგებრის კურსიდან თემა: „კვადრატული ფესვის ამოღება“ (ეს თემა გადატანილ იქნას VIII კლასში), რაც გაათავისუფლებს 12 სასწავლო საათს.

თემების მიხედვით სასწავლო საათები მიმდინარე წლისათვის შემდეგნაირად უნდა განაწილდეს (შხედველობაში ვიღებთ სასწავლო წლის დაწყებას 1 ოქტომბრიდან):

ალგებრა. ალგებრული წილადები — 20 საათი, პროპორცია — 4 საათი, პირველი ხარისხის ერთუცნობიანი განტოლება — 22 საათი, პირველი ხარისხის განტოლებათა სისტემა — 12 საათი; სულ 58 საათი.

გეომეტრია. ოთხკუთხედები — 22 საათი, წრესაში — 24, საათი, ჩახაზული და შემოხაზული სამკუთხედები და ოთხკუთხედები — 12 საათი; სულ 58 საათი. გამეორება — 29 საათი.

სასწავლო წლის მეორე ნახევარში, VII კლასში, ალგებრის, გეომეტრიისა და არითმეტიკის შესასწავლად და გასამეორებლად გამოყოფილი დრო შეიძლება ასე განაწილდეს: ალგებრას დაეთმოს კვირაში 2 საათი, გეომეტრიას — კვირაში 2 საათი და არითმეტიკას — კვირაში 1 საათი.

ისტორია

ისტორიის VII კლასის კურსიდან ამოღებულ იქნას: თემაში „ესპანეთი XI—XV საუკ.“ — ყველა საკითხი, გარდა საკითხებისა: „რეკონკისტა“ და „კასტილიისა და არაგონია-კატალონიის გაერთიანება და ესპანეთის სამეფოს წარმოქმნა“.

ჩრდილოეთ იტალიის სახელმწიფოთა ისტორია გავლილ უნდა იქნას ერთ ვაკეეთილზე.

თემაში „იტალია XVI საუკ.“ ამოღებული იქნას ქვეთემა „კლასობრივი წინააღმდეგობანი და პოლიტიკური წყობილება XVI საუკ. იტალიაში“.

თემაში „საფრანგეთი XVI საუკ. და XVII საუკ. დასაყისში“ ამოღებულ იქნას ქვეთემა „საფრანგეთი XVI საუკ. 1-ლ ნახევარში“.

თემა „ოცდაათწლიანი ომი“ ამოღებულ იქნას; ომის შედეგების საკითხი შესწავლილ უნდა იქნას თემაში „გერმანია XVII და XVIII საუკ.“.

თემა „ინგლისის რევოლუცია“ გავლილ იქნას 5 საათში.

გარდა ამისა თემების „საფრანგეთი XII — XV საუკ.“, „ინგლისი XII — XV საუკ.“, „გერმანია XII — XV საუკ.“, „დიდი გეოგრაფიული აღმოჩენები, კოლონიურ დაპყრობათა დასაწყისი“, „რეფორმაცია და გლეხთა ომი გერმანიაში“, „ინგლისი XVI საუკ.“ საათების რაოდენობა თითო, საათით უნდა შემცირდეს მასალის უფრო მოკლედ გადაცემის საშუალებით (თავისუფლდება 6 საათი).

ამრიგად, სულ თავისუფლდება 16 სასწავლო საათი. გარდა ამისა, მხედველობაში უნდა იყოს მიღებული, რომ შუა საუკუნეების ისტორიის მასალის მნიშვნელოვანი ნაწილის გამეორება ხდება მოცემული წლის სასწავლო მასალის გავლასთან დაკავშირებით.

წინა კლასების პროგრამებიდან გამეორებულ უნდა იქნას (მოკლედ) რომის ისტორია. ამ მასალის გამეორების მიზანია მოსწავლეებს მისცეს წარმოდგენა მონათმფლობელურ სისტემაზე, მის რღვევასა და ფეოდალიზმის წარმოშობაზე.

პატრიციებისა და პლებეების ბრძოლა რომში. იტალიის დაპყრობა. რომის ლაშქარი. პუნიკური ომები. მონათა მდგომარეობა. გრაქების რეფორმები. სპარტაკის ამბოხება. პირველი ტრიუმვირატი. რესპუბლიკის დაცემა. ოქტავიან ავგუსტოს მმართველობა. მონათა რევოლუცია. ქრისტიანობა. რომის იმპერიის დაცემა.

შუა საუკუნეების ისტორიიდან: ბარბაროსული ტომები დასავლეთ ევროპის ტერიტორიაზე. ფეოდალური ურთიერთობის წარმოშობა ფრანგებში (ხლოდვიერი). კარლოს დიდი. ფეოდალური საზოგადოების ძირითადი ნიშნები.

კარლოს დიდის იმპერიის დაშლა. ინგლისი, საფრანგეთი და გერმანია IX — XI საუკუნეებში. დასავლეთ სლავები.

სლავთა კოლონიზაცია. ბიზანტიისა და რუსეთის ურთიერთობა.

ჯვაროსანთა პირველი და მეოთხე ლაშქრობა. ჯვაროსნების ლაშქრობათა მნიშვნელობა.

ქალაქები და ვაჭრობა. ქალაქების ბრძოლა ხენიორების წინააღმდეგ და კლასობრივი ბრძოლა ქალაქებში.

რაინდთა კულტურა.

ბრძოლა იმპერატორებსა და პაპებს შორის XII საუკუნეში.

გეოგრაფია

გეოგრაფიის VII კლასის კურსის შემოკლება მიზანშეწონილია მოხდეს სსრ კავშირის სარაიონო ფიზიკურ-გეოგრაფიული მიმოხილვის ხარჯზე, რისთვისაც პრიორამით გათვალისწინებული 45 საათის ნაცვლად მას უნდა დაეთმოს 30 საათი: ამით განთავისუფლდება 15 საათი წინა წლების შესალოის გასამეორებლად. წინა კლასების კურსიდან გასამეორებლად უნდა ავილოთ შემდეგი:

გეგმა და რუკა: ორიენტირება და კომპასის გამოყენება. ხაზოვანი და რიცხვითი მასშტაბი. რუკაზე მიმართულებათა და მანძილების განსაზღვრა. თვალზომური აგეგმვა. ტოპოგრაფიული რუკა და მისი მნიშვნელობა თავდაცვის საქმეში. ტოპოგრაფიული რუკის ამოკითხვა.

დედამიწის ზედაპირის ფორმები: ზედაპირის ძირითადი ფორმები და მისი გამოსახულება რუკაზე.

წყალი დედამიწაზე: მდინარის აუზი, წყალგაყოფი. მდინარეების საზღვრობა. მდინარეების მნიშვნელობა. ტბების წარმოქმნა და მათი სახეები. ტბის გარდაქმნა ქაობებად და ტორფნარებად, ზღვებისა და ოკეანეების სარეწაო და სატრანსპორტო მნიშვნელობა.

დედამიწის ფორმა და მოძრაობა: დედამიწის ფორმა და სიდიდე. დედამიწის დედამიწური მოძრაობა. გრადუსთა ბადე. რუკაზე და ადგილგარემოში გეოგრაფიული სიგრძედისა და სიგანედის განსაზღვრა (ამოცანების გადაწყვეტა). ამოცანის გადაწყვეტა ადგილობრივი და სასაათო ზოლების განსაზღვრის საკითხებზე. წელიწადის დროთა წარმოშობა. სითბური სარტყლები. ტროპიკული და პოლარული წრეები.

დედამიწის სფეროს აგებულება: დედამიწის გარსები და დედამიწის ბირთვი. ვულკანის ამოფრქვევა და მისი გამომწვევი მიზეზები. მთათა წარმოქმნა. ხმელეთის საუკუნოებრივი რყევა. მიწისძვრის გამომწვევი მიზეზები.

ატმოსფერო (მთლიანად პროგრამის მიხედვით).

ხმელეთის ზედაპირის შეცვლა გარეგან ძალთა ზეგავლენით. ქარის, წყლისა და ყინვის მოქმედება. ძველი გამყინვარება.

ლანდშაფტური ზონები და ადამიანი. ნიადაგებისა და მცენარეების დამოკიდებულობა ჰავაზე. ლანდშაფტური ზონების მოკლე დახასიათება. დედამიწის მცხოვრებთა რაოდენობა და მათი განლაგება.

ქვეყნის ყველა ნაწილის მიხედვით გამეორებულ უნდა იქნას: სანაპირო ხაზი, რელიეფი, მთამდნეული, მდინარეები და ტბები, ლანდშაფტური ზონების მდებარეობა, ხალხთა განლაგება, სახელმწიფოები და მათი დედაქალაქები.

თითოეული ქვეყნის შესახებ მოსწავლეებმა უნდა იცოდნენ: გეოგრაფიული მდებარეობა, ბუნებისა და მეურნეობის მთავარი ნიშნები, მოსახლეობა, სახელმწიფოებრივი წყობილება, დედაქალაქი, მთავარი ქალაქები, ახლანდელ მსოფლიო ომში მონაწილეობა.

ზოოლოგია

ზოოლოგიის VI კლასის კურსიდან გამეორებულ უნდა იქნას:

ჭიების ტიპი. ჭიყვლა, მისი აგებულება და ცხოვრება. პარაზიტი ჭიები: ღორის სოლიტერი, ასკარიდა; მათი მოკლე ბიოლოგია.

ფესხასწრიანთა ტიპი (ტიპისა და კლასების დახასიათება). მავნებელი მწერები: კომბოსტოს თეთრანა, მაისის ზოჭო; მათი მოკლე ბიოლოგია და მათთან ბრძოლის საშუალებანი. ადამიანისათვის სასარგებლო ჭიები: აბრეშუმის ჭია, ფუტკარი.

რამდენიმე საათი შეიძლება გამოიყოს VI კლასის პროგრამის გასამეორებლად ზოოლოგიის VII კლასის კურსის ზოგიერთი თემის გავლისას.

ფიზიკა

მიმდინარე სასწავლო წელს ფიზიკის VII კლასის კურსის ზოგიერთი თემა უფრო ნაკლებ ვადებში უნდა დამუშავდეს. მიზანშეწონილი იქნება შემცირდეს შემდეგი თემების დამუშავების დრო: 1) „სითბური ენერგია“; 2) „სითბური მანქანები“; 3) „ელექტროდენი“; 4) „ელექტროდენის წრედი“; 5) „ბუნებრივი და ხელოვნური მაგნიტები“; 6) „ელექტრომაგნიტური ინდუქცია“. ამგვარად, მე-6 კლასში გავლილი მასალის გასამეორებლად უნდა მივიღოთ 12 საათი.

VI კლასის კურსიდან ფიზიკაში გამეორებულ უნდა იქნას შემდეგი საკითხები:

სიგრძის, ფართობისა და მოცულობის გაზომვა. სიგრძის, ფართობისა და მოცულობის ჩეტრული საზომები, მასშტაბიანი საზაზავა, მენზურა.

სხეულის წონა. წონის მეტრული საზომები. სასწორი. აწონის ხერხები
კუთრი წონა. სხეულის წონის განსაზღვრა მისი მოცულობისა და კუთრი
წონის მიხედვით.

ძალა და მისი გაზომვა. ზამბარიანი დინამომეტრის მოწყობილობა.
წნევის გადაცემა სითხეებსა და გაზებში. ატმოსფერული წნევა. ტორი-
ჩელის ცდა. ბარომეტრი. არქიმედეს კანონი. სხეულთა ცურვა. მუშაობა
და სიმძლავრე. ერთეული. ენერჯია. მარტივი მექანიზმები: ქოქონაქები,
ბერკეტები, ოწინარი. მარგი მოქმედების კოეფიციენტის ცნება.

შენიშვნა: სადაც შესაძლებელია, VI კლასის კურსის პირველი
სამი თემის გამეორება უნდა მოხდეს მყარ სხეულთა, სითხეთა და
ჰაერის კუთრი წონის განსაზღვრაზე ლაბორატორიული მუშაობის
მოწყობის საშუალებით, რისთვისაც აღნიშნული 12 საათიდან უნდა
გამოიყოს 2 საათი.

შედეგი ენები

V—VI კლასების კურსიდან გამეორებულ უნდა იქნას:

ინგლისურ ენაში: მარტივი წინადადების სტრუქტურა მტკიცებითს,
უარყოფითსა და კითხვითს ფორმაში; სიტყვათა მიმდევრობა ინგლისურ
წინადადებაში. კითხვათა პასუხებში არსებითი სახელის ნაცვალსახელით
შეცვლა. *There is ar-*ის სხვადასხვა გამოყენება.

არსებით სახელთა მრავლობითი რიცხვი VI კლასის პროგრამით გა-
თვალისწინებული მოცულობით. არტიკლის ხმარების ძირითადი წესი.
პირველი ნაცვალსახელი, მისი ობიექტური ბრუნვა. რაოდენობითი და
წიგობითი რიცხვითი სახელი.

Present Indefinite, Present Continous. Past, Future Indefinite
სამი სახე. უკმარი ზმნები *can, must*. V და VI კლასების პროგრამით
გათვალისწინებული თანდებულები. ინგლისური ენის ფონეტიკის ძირი-
თადი წესები V კლასის პროგრამის მიხედვით.

ფრანგულ ენაში: მარტივი წინადადების სტრუქტურა მტკიცებითს,
უარყოფითსა და კითხვითს ფორმაში. წინადადების მთავარი და მეორე-
ხარისხოვანი წევრები.

არსებით სახელთა მრავლობითი რიცხვის წარმოქმნის ზოგადი წესი—
Présent de l'indicatif, Imperatif.

V—VI კლასების პროგრამაში აღნიშნულ I და II ჯგუფის ზმნათა
Passé composé, Participe Passé.

განსაზღვრული და განუსაზღვრელი არტიკლი. მისი მოცილების შემ-
2. კრებულა.

თხვევები, რომლებიც აღნიშნულია V—VI კლასების პროგრამაში, შეიქმნა სართავთა მრავლობითი რიცხვის წარმოქმნის ზოგადი წესები. რაოდენობითი და რიგითი რიცხვითი სახელები, ნაცვალსახელები, რომლებიც იხმარება როგორც ქვემდებარე V კლასის პროგრამაში აღნიშნული ფონეტიკის ძირითადი წესები.

გერმანულ ენაში: მარტივი, ვრცელი წინადადების სტრუქტურა მტკიცებითს, კითხვითს და უარყოფითს ფორმაში. სიტყვათა პირდაპირი და შებრუნებული მიმდევრობა. მარტივი და რთული შემასმენელი, არტიკული, მისი მოცულობა საკუთარი სახელების წინ. თანდებულებთან შერთვა. ზედმრთავი როგორც შემასმენელი. რაოდენობითი რიცხვითი სახელები. სუსტი და ყველაზე უფრო ხშირად ხმარებული ძლიერი ზმნების Praesens, Imperfekt, Perfekt. Imperativ-ის ხმარება. თანდებულები V—VI კლასის პროგრამის მიხედვით. რთული არსებითი სახელები.

წინა კლასებში გავლილი მასალის გასამეორებლად დროის გამოყოფის საჭიროებასთან დაკავშირებით, 1944/45 სასწავლო წელს VII კლასში გასაველ ტექსტთა რიცხვი შემდგენიარად განისაზღვრება:

ინგლისურ ენაში: 11 ტექსტი: §§ 1—9; §§ 13, 14.

ფრანგულ ენაში: 10 ტექსტი: §§ 2, 3, 7, 9, 11, 12, 13, 15, 16, 21.

გერმანულ ენაში: 10 ტექსტი: §§ 2, 3, 5, 7, 9, 14, 18, 24, 35.

(სახელმძღვანელოს დანართიდან).

სახელმძღვანელოში მოთავსებული სტატიები, რომლებიც კლასში გავლილი არ არის, მასწავლებლის მიერ გამოყენებულ უნდა იქნას როგორც მოსწავლეთა კლასგარეშე დამოუკიდებელი კითხვისათვის განკუთვნილი მასალა.

აქ აღნიშნული მთელი გრამატიკული მასალა და ლექსიკა V—VI კლასების თემებისა (სკოლა, შინაური ცხოვრება, ოჯახი, წელიწადის დრონი და სპორტი) გამეორებულ უნდა იქნას VII კლასის საპროგრამო მასალის შესწავლასთან დაკავშირებით.

III. მესამე კლასი

ქართული ენა

X კლასში გამეორებულ უნდა იქნას VII კლასის ქართული ენის პროგრამულ მასალასთან ერთად ამ კლასისათვის გათვალისწინებული გასამეორებელი საკითხებიც.

X კლასში ქართული ენის გამეორებისათვის უნდა გამოიყოს ერთი კვირეული საათი სასწავლო გეგმის გადამეტებით.

ქართული ლიტერატურა

ფოლკლორი. შრომითი სიმღერები. ამირანი, ეთერი. საბჭოთა ფოლკლორი.
ძველი მწერლობა: იაკობ ცურტაველი — „მუშანის წამება“, შ. რუსთაველი —
„ვეფხისტყაოსანი“, თეიმურაზი — „ვარდულებულიანი“, სულხან-საბა ორბელიანი —
„სიბრძნე სიცრუისა“, დ. გურამიშვილი — „ქართლის ჭირი“, „სწავლა ზოსწავლთა“,
ბესიკი — „ტანო ტატანო“, „სეგდის ბალი“.

ა. ქავჭავაძე — „გოგჩა“, „სიყვარულო, ძალსა შენსა“, „ვაჰ დრონი, დრონი“.
გრ. ორბელიანი — „სადღეგრძელო“, „სიღამო გამოსალმებისა“.
ნ. ბარათაშვილი — „მემოლამება მთაწმინდაზე“, „მერანი“, „სული ბოროტო“,
„ბედი ქართლისა“, „სული ობოლი“, „ჩემს ვარსკვლავს“, „ფიქრს მტკვრის პირას“,
„საფლავი შეფის ირაკლისა“.

გიორგი ერისთავი — „ძუნწი“, „გაყრა“.
ლ. არღანიანი — „სოლომონ ისაიჩი მეჯღანთაშვილი“.
დ. კონჭაძე — „სურამის ციხე“.
ილ. ქავჭავაძე — „ელიგია“, „ჩემო კარგო ქვეყანა“, „ქართლის დედა“, „გუთ-
ნის დედა“, „ჩემო კალამო“, „პოეტი“, „პასუხის პასუხი“, „ბაზალეთის ტბა“, „ბედ-
ნიერს ერი“, „აჩრდილი“, „განდვილი“, „მგზავრის წერილები“, „ოთარანთ ქერი-
ვი“, „კაცია ადამიანი?!“, „გლახის ნამბობი“.

აკ. წერეთელი — „აღმართ-აღმართ“, „განთიადი“, „პოეტი“, „გაზაფხული“, „მუ-
შტრი“, „თვალს მიხვევენ, ენას მგლეჯენ“, „ხანჯალი“, „თქვენი ქირიმე“, „ჭადარა“,
„ჩანგური“, „ჩემო თავო, ბედი არ გიწერია“, „იმერული ნანა“, „თორნიკე ერისთა-
ვი“, „გამზრდელი“, „ბაში-აჩუკი“.

გ. წერეთელი — „პირველი ნაბიჯი“.
ვაჟა-ფშაველა — „სტუმარ-მასპინძელი“, „ქუჩი“, „ფესვები“, „მთანი შალანი“,
„არწივი“, „ჩივილი ხმლისა“, „სიმღერა“, „ღამე მთაში“.

ალ. ყაზბეგი — „ელისო“, „ხევისბერი გოჩა“.
ეგ. ნინოშვილი — „გოგია უიშვილი“, „მოსე მწერალი“, „პალიასტომის ტბა“,
„ჩვენი ქვეყნის რაინდი“.

დ. კლდიაშვილი — „სამანიშვილის დედინაცვალი“.
ირ. ეგდოშვილი — „მეგობრებს“, „ქარიშხალი“.
გ. ტაბიძე — „ჩვენ პოეტები საქართველოსი“, „არხევს ახალი სიცოცხლის აკ-
ვანს“, „სტალინი“.

ა. პუშკინი — „ევეგენი ონეგინი“.
მ. ლერმონტოვი — „პოეტის სიკვდილი“.
ნ. გოგოლი — „რევიზორი“.
სალტიკოვ-შჩედრინი — „ჩმენთა ბრძენი ქიჟინა“.
ლ. ტოლსტოი — „პაჯი მურატი“.

ლიტერატურის თეორიიდან — VIII და IX კლასების პროგრამით
გათვალისწინებული საკითხები.

X კლასის ქართული ლიტერატურის პროგრამიდან 1944/45 სას-
წავლო წელს ამოღებულია ნ. ლორთქიფანიძის „მრისხანე ბატონი“,
ს. შანშიაშვილის „არსენა“, კ. ლორთქიფანიძის „იმერეთი“.

В X классе необходимо повторить по грамматике:
Фонетика. Главнейшие случаи чередования гласных и согласных.

Правописание безударных гласных.

Слово и его состав.

Суффиксы имен существительных.

Склонение существительных.

Существительные, употребляемые только в единственном или только во множественном числе.

Порядок разбора существительных: собственное или нарицательное, род, число, падеж, склонение. Значение падежей.

Глагол. Порядок разбора глаголов (наклонение, время, лицо, число, род, вид, спряжение).

Отглагольные формы: причастие и деепричастие, их образование, суффиксы причастий.

Черты общие у причастия с глаголом и прилагательным. Черты общие у деепричастия с глаголом и наречием.

Местоимение. Разряды местоимений, склонение местоимений.

Наречие. Образование наречий от других частей речи.

Предлог. Значение и роль предлогов. Важнейшие значения и случаи употребления предлогов.

Частицы. Роль и значение частиц.

Приложение. Смысловое значение приложения.

Связь слов в предложении: согласование, управление, примыкание.

Слова, стоящие вне предложения: обращение, вводные слова и вводные предложения, междометие.

Типы простого предложения.

Выражение членов предложения частями речи.

Эпитеты, метафоры, синонимы, омонимы, художественные сравнения.

Литературный материал

1. Крылов—Жизнь и творчество.

2. „ „Квартет“.

3. „ „Волк на псарне“.

4. Пушкин—„Няня“.

5. „ „Осень и зима“.

6. „ „Узник“.

7. „ „Кавказ“.
8. „ „Чаадасву“.
9. „ „Послание в Сибирь“.
10. „ „Капитанская дочка“ (отрывки)
11. „ „Дубровский“.
12. „ „Цыгане“.
13. Лермонтов—„Три пальмы“.
14. „ „Беглец“.
15. „ „Бородино“.
16. Гоголь—„Тарас Бульба“.
17. Некрасов—„Забывтая деревня“.
18. Тургенев—„Жизнь и творчество“.
19. „ „Бурмистр“.
20. Горький—„Мои университеты“.
21. Салтыков-Щедрин—Биография.
22. „ „Мавруша-Ново-орка“.
23. Островский—„Как закалялась сталь“.
24. Маяковский—„Марш комсомольца“.
25. Руставели—„Витязь в тигровой шкуре“.

ისტორია

მიმდინარე სასწავლო წელს ისტორიის პროგრამა X კლასში გავლილ უნდა იქნას უფრო მოკლე ვადებში, სახელობრ: თემა „მეტრე ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული რევოლუცია“, გავლილი უნდა იქნას 7 საათის ნაცვლად 5 საათში; „სამოქალაქო ომი განაპირა ქვეყნებში“ — ნაცვლად 4 საათისა 3 საათში; „სსრკ სოფლის მეურნეობის კოლექტივიზაციისათვის ბრძოლაში“ — 5 საათის ნაცვლად 3 საათში; „სოციალიზმის მშენებლობის დასრულებისათვის ბრძოლა. სტალინური კონსტიტუცია“ — ნაცვლად 14 საათისა 11 საათში.

„საქართველოს გაერთიანება“—ნაცვლად 4 საათისა 3 საათში; „საქართველოს სამეფოს დაშლა XV საუკუნეში“ — ნაცვლად 3 საათისა 2 საათში; „საქართველო—წინააზიის უძლიერესი სახელმწიფო“—ნაცვლად 5 საათისა 4 საათში; „მონღოლთა ბატონობა საქართველოში“—ნაცვლად 8 საათისა 6 საათში; „ქართველი ხალხის ბრძოლა დამოუკიდებლობისათვის“ — ნაცვლად 5 საათისა 3 საათში; „საქართველოს ბრძოლა დამოუკიდებლობისათვის XVII საუკუნეში“—ნაცვლად 5 საათისა 3 საათში; „საქართველო XVIII ს. მეორე ნახევარში“ — ნაცვ-

ლად 8 საათისა 6 საათში. საქართველოს ისტორიის გამეორებისათვის გამოყოფილი 6 საათი შემცირდეს 4 საათამდე.

ამრიგად, სულ შევიღებთ 24 საათს, რაც უნდა მოხმარდეს ახალი ისტორიისა და სსრკ ისტორიის ძირითადი მასალის გამეორებას.

წინა წლების კურსიდან გამეორებულ უნდა იქნას:

ახალ ისტორიაში: სამრეწველო გადატრიალების დასაწყისი ინგლისში.

საფრანგეთის ბურჟუაზიული რევოლუცია XVII საუკ. (რევოლუციის მიზეზები, მსხვილი ბურჟუაზიის ხელისუფლება, ჟირონდისტებზე ხელისუფლება, იაკობინელთა დიქტატურა).

ნაპოლეონის დაპყრობითი ომები და ნაპოლეონის დამარცხება რუსეთთან ომში 1812 წელს.

ვენის კონგრესი და „სადმართო კავშირი“.

ჩარტიზმი ინგლისში და ჩარტისტული მოძრაობის დამარცხების მიზეზები.

მარქსი და ენგელსი (მეცნიერული კომუნიზმის წარმოშობა). „კომუნისტური პარტიის მანიფესტი“.

1848 წლის რევოლუცია საფრანგეთში (თებერვლის რევოლუცია. იენისის აჯანყება პარიზში. 1851 წ. 2 დეკემბრის სახელმწიფო გადატრიალება და იმპერიის დამყარება).

1848 წლის რევოლუცია გერმანიაში (რეაქციული პრუსიული წესები. რევოლუციის დასაწყისი გერმანიაში. მარქსისა და ენგელსის ტაქტიკა 1848 წ. რევოლუციაში. რევოლუციის დამარცხების მიზეზები).

სამოქალაქო ომი ჩრდილოეთ ამერიკაში (ომი დამოუკიდებლობისათვის და ამერიკის შეერთებული შტატების წარმოქმნა. შეერთებული შტატები XIX საუკ. 1-ლ ნახევარში. სამოქალაქო ომი ჩრდილოეთ ამერიკაში და მისი მნიშვნელობა).

გერმანიის გაერთიანება (ბისმარკი და მისი პროგრამა პრუსიის შეთავაზობით გერმანიის გაერთიანებისა. ბისმარკი, როგორც რეაქციონერ პრუსიელთა ტიპიური წარმომადგენელი).

I ინტერნაციონალი. მუშათა საერთაშორისო ამხანაგობის შექმნა. I ინტერნაციონალის მნიშვნელობა.

საფრანგეთ-პრუსიის ომი და პარიზის კომუნა (მეორე იმპერიის კრიზისი და საფრანგეთ-პრუსიის ომი. პარიზის კომუნა. კომუნის დაღუპვის მიზეზები და მისი ისტორიული მნიშვნელობა).

გერმანია XIX საუკუნის დამლევეს და XX საუკუნის დასაწყისს

(გერმანიის იმპერიის პოლიტიკური წყობილება. პრუსიის ჰეგემონია გერმანიის იმპერიაში. რეაქციონერ პრუსიელთა გავლენა გერმანიაში გერმანიის იმპერიალიზმში და მისი აგრესიული საგარეო პოლიტიკა პანგერმანიზმისა. მსოფლიოს ძირეული გადაწყველებისათვის ომის მზადება. ოპორტუნიზმი გერმანიის სოციალ-დემოკრატიაში).

ინგლისი XIX საუკუნის დამლევს და XX საუკუნის დასაწყისს (ეკონომიური განვითარება. ინგლისის პოლიტიკური წყობილება. მუშათა პარტიის შექმნა. ინგლის-გერმანიის მეტოქეობა).

ამერიკის შეერთებული შტატები XIX საუკუნის დამლევს და XX საუკუნის დასაწყისს (ამერიკის შეერთებული შტატების ეკონომიური განვითარება. ამერიკის შეერთებული შტატების სამრეწველო პირველობა XX საუკუნის დასაწყისისათვის. პოლიტიკური წყობილება).

საერთაშორისო ურთიერთობა XIX საუკუნის დამლევს და XX საუკ. დასაწყისს (ორი სამხედრო-პოლიტიკური დაჯგუფების შექმნა ევროპაში და დიდ სახელმწიფოთა ბრძოლა მსოფლიოს გაყოფისათვის. პირველი მსოფლიო ომის მომზადება).

იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი და უკანასკნელი სტადია.

პირველი მსოფლიო ომი (მსოფლიო ომის დასაწყისი. ომის მსვლელობა. II ინტერნაციონალის კრახი და ბოლშევიკების ბრძოლა III ინტერნაციონალის შექმნისათვის. დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუცია და რუსეთის რევოლუციური გამოსვლა ომიდან. გერმანიის სამხედრო დამარცხება. პირველი მსოფლიო ომის დასასრული).

სსრკ ისტორიაში: უძველესი სახელმწიფოები ჩვენი ქვეყნის ტერიტორიაზე (ურარტუ, სკვითები).

სლავები და კიევის სახელმწიფო (აღმოსავლეთ სლავების გაერთიანება კიევის ხელქვეით. ქრისტიანობის შემოღება კიევის რუსეთში. ფეოდალური ურთიერთობის განვითარება. „რუსკაია პრავედა“. კიევის რუსეთის კულტურა. კიევის სახელმწიფოს საერთაშორისო კავშირ-ურთიერთობა).

აღმოსავლეთ ევროპისა და შუა აზიის ფეოდალური დაქუცმაცება (ფეოდალურ სამთავროთა წარმოქმნა კიევის რუსეთის ტერიტორიაზე. დანიელ გალიჩელი. ანდრია ბოგოლუბსკი. ნოვგოროდის ქვეყანა. მონღოლების მიერ აღმოსავლეთ ევროპის დაპყრობა XIII საუკ. ნოვგოროდისა და ფსკოვის ბრძოლა გერმანულ და შვედ ფეოდალთა წინააღმდეგ. ალექსანდრე ნეველი. მოსკოვის ამაღლება. კულიკოვის ბრძოლა და მისი ისტორიული მნიშვნელობა).

ამიერკავკასია XI — XII, სს.

რუსეთის ნაციონალური სახელმწიფოს წარმოქმნა. ჩრდილოეთ-აღმოსავლეთ რუსეთის გაერთიანება. ივანე III. თათარ-მონღოლთა უღლის გადავდება. რუსეთის სახელმწიფოს სოციალურ-პოლიტიკური წყობილება. მოსკოვის საერთაშორისო მდგომარეობა ივანე III დროს.

რუსეთის სახელმწიფოს გაფართოება და თვითმპყრობელური წყობილების დამყარება (ცენტრალური ხელისუფლების გაძლიერება. მეფე ივანე IV მიერ ქვეყნების დაპყრობა. ოპრიჩნიკები. ლივონიის ომი. ლივონიის ორდენის განადგურება რუსეთის ჯარების მიერ).

გლეხთა ომი და რუსეთის სახელმწიფოს ბრძოლა პოლონეთისა და შვეციის ინტერვენციასთან XVII საუკ. დასაწყისში (ცრუდიმიტრი I. ბოლოტნიკოვის ლაშქრობა მოსკოვზე. რუსი ხალხის ბრძოლა პოლონელ დამპყრობთა წინააღმდეგ. სახალხო გმირები — მინინი და პოჟარსკი).

უკრაინა და ბელორუსია XVII საუკ. (უკრაინელი ხალხის ბრძოლა პოლონეთის ბატონობის წინააღმდეგ — ბოკდან ხმელნიცკი).

სახალხო აჯანყება სტეფანე რაზინის წინამძღოლობით.

რუსეთის სახელმწიფოს კულტურა და განათლება XVII საუკუნეში. რუსეთის იმპერიის წარმოქმნა. პეტრე დიდი. შვეციასთან ომი პეტრე დიდის დროს. პეტრე დიდის ეკონომიური პოლიტიკა და რეფორმები სახელმწიფოს მართვა-გამგეობაში. არმიის გადახალისება და სამხედრო-სახლდგო ფლოტის შექმნა. განათლება და კულტურული აღმავლობა XVIII საუკ. 1-ლ ნახევარში.

ბატონყმური მეურნეობა XVIII საუკ. მე-2 ნახევარში.

გლეხთა ომი პუგაჩოვის წინამძღოლობით (საშინაო და საგარეო პოლიტიკა ეკატერინე II დროს. რუსეთის დიდი მხედართმთავარი ა. ვ. სუვოროვი).

1812 წ. სამამულო ომი (რუსეთის დიდი მხედართმთავარი მ. ი. კუტუზოვი. 1812 წ. ომის სახალხო ხასიათი).

დეკაბრისტების აჯანყება.

ნიკოლოზ I თვითმპყრობელობა. ბატონყმური მეურნეობის შემდგომი რღვევა. ნიკოლოზ I ეკონომიური პოლიტიკა.

ყირიმის ომი (სევასტოპოლის გმირული დაცვა ყირიმის ომში. მეფის რუსეთის დამარცხების მიზეზები).

კაპიტალიზმის განვითარება მეფის რუსეთში. 60-ნი წლების ბურჟუაზიული რეფორმები. კაპიტალიზმის განვითარება სოფლის მეურ-

ნეობაში, მრეწველობისა და ვაჭრობის რეფორმების შემდეგ. ხალხს-
ნობა და 70-ანი წლების მუშათა მოძრაობა. ლენინისა და სტალინის
რევოლუციურა მოღვაწეობის დასაწყისი. განათლება, მეცნიერება და
ხელოვნება XIX საუკ. დასასრულს.

მათემატიკა

X კლასის კურსიდან 1943-44 სასწავლო წლიდან ამოღებულა მე-2
ხარისხის უტოლობათა შესწავლა და კვადრატული სამწევრის გამო-
კვლევა, რაც საშუალებას გვაძლევს გავათავისუფლოთ 8 — 10 საათი
წინა წლების მასალის გასამეორებლად. ამავე მიზნით ტრიგონომეტ-
რიაში ამოცანების შერჩევისას შეიძლება ირიბკუთხა სამკუთხედების
ამოხსნა ძირითადი შემთხვევებით განვსაზღვროთ, რაც გაგვითავი-
სუფლებს 6 — 8 სასწავლო საათს.

წინა წლების კურსიდან გამეორებულ უნდა იქნას:

ა) არითმეტიკაში — სისტემატური კურსი VII კლასის გამოცდისა-
თვის ზემოთ აღნიშნული მოცულობით;

ბ) ალგებრაში — კვადრატული განტოლებანი და უმაღლესი ხა-
რისხის განტოლებანი, რომლებიც კვადრატულ განტოლებაზე დაიყვა-
ნება; მეორე ხარისხის ორუცნობიან განტოლებათა სისტემა, პროგრე-
სიები, მაჩვენებლიანი ფუნქცია და ლოგარიტმები;

გ) გეომეტრიაში — მსგავსი ნაკვეთები, მეტრული თანაფარდობანი
სამკუთხედსა და წრეში, წესიერი მრავალკუთხედები, წრეხაზის სიგრ-
ძე, ფართობების გაზომვა და მთელი სტერეომეტრია;

დ) ტრიგონომეტრიაში — გონიომეტრია.

თემების მიხედვით სასწავლო საათები მიმდინარე წლისათვის შემ-
დეგნაირად უნდა განაწილდეს:

ალგებრა: შეერთებანი და ნიუტონის ბინომი — 12 საათი, კომპლექ-
სური რიცხვები — 8 საათი, 1-ლი ხარისხის უტოლობა და 1-ლი და
მე-2 ხარისხის განტოლებათა გამოკვლევა — 12 საათი, ბეზუს თეორე-
მა და მისი შედეგები — 12 საათი; სულ 44 საათი.

გეომეტრია: მრავალწახნაგები — 22 საათი, მრგვალი სხეულები —
18 საათი; სულ 40 საათი.

ტრიგონომეტრია: სამკუთხედების ამოხსნა — 10 საათი, შექცეული
ტრიგონომეტრიული ფუნქციები — 6 საათი, ტრიგონომეტრიული გან-
ტოლებანი — 10 საათი, ამოცანების ამოხსნა ტრიგონომეტრიის გამო-
ყენებით — 15 საათი; სულ 41 საათი.

სასწავლო წლის ბოლოს მასალის გამეორება — 20 საათი.

მიმდინარე სასწავლო წელს X კლასში თემების მიხედვით სასწავლო საათები შემდეგნაირად უნდა განაწილდეს:

„ელექტრული ველი“—8 საათი; „ელექტრული წრედის კანონები“—10 საათი; „მაგნიტურა ველი“—4 საათი; „დენი ელექტროლიტებში“—2 საათი; „დენი გაზებში“—1 საათი; „ელექტრომაგნიტური ინდუქცია“—3 საათი; „გენერატორები, ძრავები და ტრანსფორმატორები“—6 საათი; „ელექტრომაგნიტური რხევები და ტალღები“—2 საათი; „სინათლის წყაროები, საგნების განათებულობა და სინათლის სიჩქარე“—4 საათი; „სინათლის მოვლენები ორი გარემოს საზღვარზე“—6 საათი; „სფერული სარკეები და ლინზები“—8 საათი; „სინათლის ტალღური თეორიის საფუძვლები“—2 საათი; „დისპერსია და გამოსხივება“—8 საათი.

იმ თემების შესწავლა, რომლებსაც თავისი მოცულობის მიხედვით დათმობილი აქვთ მცირე დრო („ელექტრომაგნიტური რხევები და ტალღები“, „სინათლის ტალღური თეორიის საფუძვლები“ და სხ.), უნდა მოხდეს მიმოხილვითი ლექციების სახით, რათა ამ საკითხებზე მოსწავლეებს მიეცეთ ძირითადი და ზოგადი წარმოდგენა.

ამრიგად, ფიზიკის შესასწავლად X კლასისათვის განკუთვნილი 87 საათიდან 64 საათი დაეთმობა X კლასის მასალის შესწავლას, ხოლო 23 საათი—VIII და IX კლასებში შესწავლილი მასალის გამეორებას. ფიზიკაში VIII და IX კლასების კურსიდან გამეორებულ უნდა იქნას:

მექანიკა. თანაბარი სწორხაზოვანი მოძრაობა. თანაბარი მოძრაობის სიჩქარე. სიჩქარის ერთეულები. თანაბარი მოძრაობის განტოლება. თანაბარცვლადი მოძრაობა. აჩქარება. აჩქარების ერთეულები. თანაბარცვლადი მოძრაობის, სიჩქარისა და მანძილის ფორმულები.

ნიუტონის პირველი კანონი. მასა. ძალა. ნიუტონის მეორე კანონი. თანაფარდობა ძალას, მასასა და აჩქარებას შორის. ერთეულთა CGS სისტემა. კგ ძალის ერთეული და მისი გამოსახვა დინებში. ნიუტონის მესამე კანონი—მოქმედებისა და უკუმოქმედების ტოლობის კანონი. თავისუფალი ვარდნის კანონი.

თავისუფალი მოძრაობა: ა) ვერტიკალურად ასროლილი სხეულის მოძრაობა; ბ) ჰორიზონტალურად გასროლილი სხეულის მოძრაობა. ბრუნვითი მოძრაობა. ცენტრისკენული აჩქარების ფორმულა (გამოუ-

ყვანლად). ცენტრისკენული და ცენტრიდანი ძალა. ნიუტონის მსოფლიო მიზიდულობის კანონი.

მუშაობა და სიმძლავრე. მათი ერთეულები. ენერგია. კინეტიკური და პოტენციალური ენერგია. ენერგიის გარდაქმნისა და მუდმივობის კანონი მექანიკურ პროცესებში.

კუთხით მიმართული ძალების შეკრება. ძალების დაშლა კუთხით მიმართულ ორ შემადგენელ ძალად. დახრილი სიბრტყე. ერთ მხრივ მიმართული პარალელური ძალების შეკრება. სიმძიმის ცენტრი. სიმძიმის ცენტრის უძლიერესი განსაზღვრა. სხეულის სხვადასხვა მდებარეობა სიმძიმის ძალის მოქმედებით, როცა სხეულს აქვს: ა) საყრდენი ღერძი; ბ) საყრდენი ფართობი.

რხევები, ტალღები, ბგერა. მათემატიკური ქანქარა; პერიოდი, სიხშირე, ამპლიტუდა. ქანქარის რხევის კანონი. განივი და სიგრძივი ტალღები. ტალღის სიგრძე. დამოკიდებულება რხევის გავრცელების სიჩქარესა, ტალღის სიგრძესა და რხევის სიხშირეს შორის. რეზონანსი. მბგერავი სხეულის რხევა. ბგერითი ტალღების გავრცელება. ბგერის სიჩქარე. ტონის სიმაღლე. ბგერის ხმიანობა. ბგერის ტემბრი. ბგერითი რეზონანსი.

ჰიდრო და აეროდინამიკა. წნევა. წნევის ერთეული. პასკალის კანონი. ჰიდრაულიკური წნეხი. სითხის წინასწორობა ზიარ ჭურჭელში. არქიმედის კანონი. ცურვის პირობები. სხეულის კუთრი წონის განსაზღვრის ჰიდროსტატიკური ხერხი. ატმოსფერული წნევის გაზომვა. ბარომეტრი.

სითბო. ენერგიის მუდმივობის კანონი მექანიკურ და სითბურ პროცესებში. სითბოს მექანიკური ექვივალენტი. სათბობის სითბური უნარი. სითბური ბალანსის განტოლება და მისი გამოყენება ნარევის ტემპერატურისა და კუთრი სითბოტევადობის განსაზღვრისათვის. სხეულთა გაფართოება გათბობისას. მყარ სხეულთა ხაზოვანი და მოცულობითი გაფართოების კოეფიციენტი. გახურებული სხეულის სიგრძისა და მოცულობის ფორმულები. სითხეთა გაფართოება გათბობისას. დიფუზიის მოვლენა და ბროუნის მოძრაობა, როგორც მოლეკულების არსებობის დამამტკიცებელი საბუთი.

ბოილ-მარიოტის კანონი. გრაფიკი. გაზის სიმკვრივის დამოკიდებულობა წნევაზე. გაზის სითბური გაფართოება. გელუსაკის კანონი. აბსოლუტური ნული. ტემპერატურათა აბსოლუტური სკალა. ბოილ-მარიოტისა და გელუსაკის გაერთიანებული კანონი.

სითხეთა ზედაპირული დაჭიმვა.

დეფორმაციის სახეები. გუჯის კანონი.

დნობა და გამყარება: დნობისა და გამყარების ტემპერატურას დნობის სიბო. სხეულის მოცულობის ცვლა დნობისა და გამყარების დროს. წნევის გავლენა დნობის წერტილზე.

აორთქვლა. ნაჯერი და არანაჯერი ორთქლი. დუღილი. ორთქლის წარმოქმნის სიბო. გაზების გათხევადების ცნება. გაზის მუშაობა მუდმივი წნევის დროს. ორთქლის მანქანის მოწყობილობის სქემა. ოთხტაქტიანი ძრავის ? მოწყობილობის სქემა.

მ ი მ ი ა

ქიმიაში პროგრამით გათვალისწინებული მასალა არ უნდა შეეცირდეს, რადგან X კლასში თავისებურად არის აგებული წინა წლებში შესწავლილი მასალის გასამეორებელი თემა, გარდა თემისა: „ლითონები“. IX კლასის ეს თემა განსაკუთრებით უნდა იქნას გამოვლენილი. X კლასის პროგრამით საკმარისად რაოდენობით არის გათვალისწინებული გასამეორებლად საჭირო სათები.

შეზო ენები

წინა წლების კურსიდან გამოვლენილ უნდა იქნას:

ინგლისურ ენაში: მარტივი, ვრცელი, რთული დაქვემდებარებული წინადადებების სტრუქტურა. მთავარი და დამოკიდებული წინადადების დროის შეთანხმება. პირდაპირი და არაპირდაპირი აქტივობის ხმაოება და მისი მოცილების შემთხვევები. არსებითი სახელების მრავლობითი რიცხვის წარმოქმნა. ზმნათა უღვლილება VIII—IX კლასის პროგრამით გათვალისწინებულ ყველა დროში. უკმარი ზმნები და მათი ექვივალენტები. არსებითი სახელების, ზედსართავებისა და ზმნათა უმნიშვნელოვანესი სუფიქსები და პრეფიქსები. ზედსართავების შედარებითი ხარისხების წარმოქმნა. ინგლისური ენის ფონეტიკის ძირითადი წესები.

ფრანგულ ენაში: მარტივი, ვრცელი, რთული შედგენილი, რთული დამოკიდებული წინადადების სტრუქტურა. ყველა დროს ხმარება. აღნიშნულ ზმნათა წარმოქმნა. კუთვნილებითი და ჩვენებითი ნაცვალსახელები. პროგრამაში აღნიშნული თანდებულების ხმარება. არსებითი სახელების, ზედსართავების სუფიქსები და პრეფიქსები. ფრანგული ენის ფონეტიკის ძირითადი წესები.

გერმანულ ენაში: მარტივი, ვრცელი, რთული დამოკიდებული და რთული შედგენილი წინადადების სტრუქტურა. სიტყვათა მიმდევრობა მთავარ და დამოკიდებულ წინადადებაში. სიტყვის ნაწილთა დუნქციები წინადადებაში. არსებითი სახელების ბრუნება. პირთა, კუთვნილებითი და ჩვენებითი ნაცვალსახელების ბრუნება. გერმანული ენის ფონეტიკის ძირითადი წესები.

X კლასის სახელმძღვანელოს ტექსტების ლექსიკის შეთვისებასთან ერთად გამეორებულ უნდა იქნას ყველაზე ხშირად სახმარი სიტყვები და გამოთქმები, რომლებიც ეხება საყოფაცხოვრებო თემატიკას, და წინა კლასებში გავლილი სამხედრო ლექსიკა.

მასწავლებლის შერჩევით სახელმძღვანელოს ტექსტთა ნაწილი კლასში უნდა დამუშავდეს მისი ხელმძღვანელობით, დანარჩენი ნაწილი კი გამოყენებულ უნდა იქნას მოსწავლეთა დამოუკიდებელი კითხვისათვის.

დაწყებითი და საშუალო სკოლის
სამმართველოს უფროსი — უშ. იზოლადე

სწავლების ოთხწლიან კურსზე გადასული პედსასწავლებლების 1944/45 სასწავლო წლის სასწავლო გეგმის განმარტებითი ბარათი

ოთხწლიანი პედაგოგიური სასწავლებლის სასწავლო გეგმა 1944/45 სასწავლო წლისათვის ძირითადად განსხვავდება წინა სასწავლო წლებში მოქმედ სასწავლო გეგმებისაგან. ეს ცვლილებანი გამოწვეულია საქართველოს სსრ ქართული პედაგოგიური სასწავლებლების სწავლების ოთხწლიან კურსზე გადასვლით. ამის შედეგად ზოგადსაგანმანათლებლო საგნები ახალ სასწავლო გეგმაში ისეა წარმოდგენილი, რომ იგი შესაძლებლობას იძლევა პედსასწავლებლების მონაწილეების მიერ ცოდნა-ჩვევათა იმ მოცულობით შეთვისებისათვის, რაც საშუალო სკოლის პროგრამითაა გათვალისწინებული.

პედაგოგიური სასწავლებლების 1944/45 სასწავლო წლის სასწავლო გეგმით მუშაობისას საჭიროა იხელმძღვანელოთ შემდეგით:

1. მშობლიური ენისა და ლიტერატურის კურსის გავლასთან ერთად გათვალისწინებულია სუფთა წერისა და საბავშვო ლიტერატურის კურსის გავლა.

მშობლიური ენისა და ლიტერატურისათვის გათვალისწინებულ საათების ჯამიდან პირველ კურსზე ქართულ ენას ეთმობა 2 საათი, ქართულ ლიტერატურას — 3 და სუფთა წერას — 1 საათი; მეორე კურსზე მშობლიურ ენას ეთმობა 3 საათი, ხოლო მშობლიურ ლიტერატურას — 3; მესამე კურსზე მშობლიურ ენას ეთმობა 1 საათი, მშობლიური ენის მეთოდიკას — 1 საათი და მშობლიურ ლიტერატურას — 2; მეოთხე კურსზე მშობლიური ენის მეთოდიკას ეთმობა 1 საათი, მშობლიურ ლიტერატურას — 2 საათი, საბავშვო ლიტერატურას — 1 საათი.

2. რუსული ენის მეთოდიკა ისწავლება მე-4 კურსზე და მას ეთმობა კვირაში 1 საათი.

3. მათემატიკისათვის გათვალისწინებულ საათების ჯამიდან პირველ კურსზე ალგებრას ეთმობა 3 საათი; მეორე კურსზე — ალგებრას ეთმობა 2 საათი, გეომეტრიას — 2 საათი, ტრიგონომეტრიას — 1 საათი.

4. ბუნებისმეტყველების კურსი შემდეგნაირად ისწავლება: პირველ კურსზე — ბოტანიკა და ზოოლოგია; მეორე კურსზე — ადამიანის ანატომია და ფიზიოლოგია; მესამე კურსზე — დარვინიზმის საფუძვლები და მეოთხე კურსზე — ბუნებისმეტყველების მეთოდика.

6. გეოგრაფიის მეთოდика ისწავლება მეოთხე კურსზე.

7. ფიზიკისათვის გათვალისწინებულ საათების ჯამიდან ასტრონომიას მესამე კურსზე ეთმობა შვიდდღიურში 1 საათი.

8. პედსასწავლებლის მეთოდика ისწავლება პედაგოგიკის კურსთან ერთად პედსასწავლებლის მეოთხე კურსზე.

9. ხატვისა და სიმღერის მეთოდика ისწავლება მეოთხე კურსზე და მას სასწავლო წლის განმავლობაში ყოველ შვიდდღიურში ეთმობა 1 საათი.

10. ფიზ. აღზრდას და ფიზ. აღზრდის მეთოდიკას მეოთხე კურსზე ეთმობა სასწავლო წლის განმავლობაში ყოველ შვიდდღიურში თითო საათი.

დაწყებითი და საშუალო სკოლების
სამმართველოს უფროსი — უშ. ობოლაძე

პედსასწავლებლის ჯგუფის
ხელმძღვანელი — არჩ. ჩაჩიბაია

1944 წ. 20 ოქტომბერი.

**საქართველოს სსრ სწავლების მეთოდური კურსზე გადასული
ქართული პედაგოგიური-საწავაშლებლის სასწავლო გეგმა
1944/45 სასწავლო წლისათვის**

№№ რიგ.	საბუნების დასახელება	I	II	III	IV	საათების ჯამი
		კურსი	კურსი	კურსი	კურსი	
1.	მშობლიური ენა და ლიტერატურა მე- თოდიკით და საბავშვო ლიტერა- ტურით	6	6	4	4	20
2.	რუსული ენა და ლიტერატურა მეთო- დიკით	5	5	4	4	18
3.	ართომეტიკა მეთოდიკით	—	—	1	3	4
4.	ალგებრა გეომეტრია ტრიგონომეტრია	5	5	4	—	14
5.	ფიზიკა ასტრონომიით	3	2	3	—	8
6.	გეოგრაფია მეთოდიკით	2	3	1	1	7
7.	ბუნებისმეტყველება მეთოდიკით	2	2	2	1	7
8.	ისტორია მეთოდიკით	2	2	2	2	8
9.	საქართველოს ისტორია	—	—	—	3	3
10.	ქიმია	2	1	1	—	4
11.	უცხო ენა	2	2	2	2	8
12.	პედაგოგია	—	—	2	3	5
13.	ფსიქოლოგია	—	1	—	—	1
14.	ხატვა მეთოდიკით	1	1	2	2	6
15.	სიმღერა მეთოდიკით	1	1	2	2	6
16.	სამხედრო-ფიზ. მომზ. მეთოდიკით	4	4	4	2	14
17.	პედაგოგიური პრაქტიკა	—	—	1	6	7
სულ		35	35	35	35	110

1. სასწავლო გეგმით გათვალისწინებულ საათებს გარდა, ეიკოლონობე ინდივი-
დუალური მუშაობისათვის შეიძღვრულ შვიდდღიურში თითოეულ კურსს ეთმობა 10 საათი, რაც
თითოეულ მოსწავლეს 15—30 წუთს შეადგენს.

2. კონსულტაციისა და ვაკეეთილების გარჩევისათვის მე-3 კურსს ეთმობა 132 სა-
ათი, ხოლო მე-4 კურსს—792 საათი, აქედან 462 საათი—იმ დაწყებითი სკოლის მას-
წავლებლებს, სადაც პედაგოგიური პრაქტიკა ტარდება.

საქართველოს სსრ განათლების სახალხო კომისარი ვ. კუპრაძე.

დაწყებითი და საშუალო სკოლის სამმართველოს უფროსი უ. იაშვილაძე.

1944 წ. 20 ოქტომბერი.

საშუალო სკოლის და რუსული კულტურის სასწავლებლის
საშუალო გეგმა 1944/45 სასწავლო წლისათვის

№-ს რიგ.	საგნების დასახელება	პირველი კურსი	მე-2 კურსი		მე-3 კურსი	
			1-ლი სემ.	მე-2 სემ.	1-ლი სემ.	მე-2 სემ.
1.	მშობლიური ენა	3	3	3	2	2
2.	მშობლიური ლიტერატურა საბავშვო ლიტერატურით	2	2	2	3	3
3.	მშობლიური ენის მეთოდთა	—	1	1	1	1
4.	რუსული ენა (ქართული ენა) მეთოდით	3	3	3	2	3
5.	რუსული ლიტერატურა (ქართული ლიტერატურა)	2	2	2	2	2
6.	მათემატიკა (ალგებრა, გეომეტრია, ტრიგონომეტრია)	2	3	3	3	2
7.	არითმეტიკა	2	—	—	—	—
8.	არითმეტიკის მეთოდთა	—	—	1	1	1
9.	სამოქალაქო ისტორია მეთოდით	3	2	2	3	3
10.	გეოგრაფია მეთოდით	2	2	2	1	1
11.	ფიზიკა	2	2	2	—	—
12.	ქიმია	2	—	—	—	—
13.	ბუნებისმეტყველება მეთოდით	2	2	2	1	1
14.	ფსიქოლოგია	—	2	1	—	—
15.	პედაგოგია პედაგოგიით	—	2	2	2	2
16.	უცხო ენა	1	1	1	1	1
17.	სასკოლო ჰიგიენა	—	—	—	1	1
18.	ხატვა მეთოდით	2	2	2	1	1
19.	სიმღერა მეთოდით	2	1	1	1	1
20.	სამხედრო-ფიზიკური მომზადება	4	4	4	4	4
21.	პედაგოგიური პრაქტიკა	—	2	2	6	6
ს უ ლ		34	36	36	35	35

1. სასწავლო გეგმით გათვალისწინებულ საათებს ვარდა, ვიოლინოზე ინდივიდუალური მუშაობისათვის შედიდლიურში თითოეულ კურსს ეთმობა 10 საათი, რაც თითოეულ მოსწავლეს 15—30 წუთს შეადგენს.

2. კონსულტაციის და გაკვეთილების ვარჩევნისათვის მე-3 კურსს ეთმობა 132 საათი, ხოლო მე-4 კურსს—792 საათი, აქედან 462 საათი—იმ დაწყებითი სკოლის მოსწავლეებზე, სადაც პედაგოგიური პრაქტიკა ტარდება.

საქართველოს სსრ განათლების სახალხო კომისარი ვ. კუპრაძე,
დაწყებითი და საშუალო სკოლის სამმართველოს უფროსი უ. იზორაძე.

1944 წ. 20 ოქტომბერი.

3. კრებული.

პარაგრაფი	საგნების დასახელება	1-ლი კურსი	მე-2 კურსი	მე-3 კურსი	მე-4 კურსი	
					1-ლი სემ.	მე-2 სემ.
1	ქართული ენა და ლიტერატურა	4	4	4	3	3
2	რუსული ენა და ლიტერატურა	12	11	11	11	12
3	მათემატიკა (ალგებრა, გეომეტრია, ტრიგონომეტრია, არითმეტიკა)	4	4	4	4	3
4	ისტორია	2	2	2	2	2
5	გეოგრაფია	2	2	1	—	—
6	ფიზიკა-ასტრონომია	2	2	1	—	—
7	ქიმია	2	2	—	—	—
8	ბუნებისმეტყველება	2	2	1	—	—
9	უცხო ენა	2	2	2	2	2
10	ქართული ენის მეთოდთა	—	—	—	1	1
11	რუსული ენის მეთოდთა	—	—	1	1	1
12	პედაგოგიკა პედაგოგიის	—	—	2	3	3
13	ფსიქოლოგია	—	—	1	—	—
14	სამხედრო-ფიზიკური მომზადება	4	4	4	2	2
15	არითმეტიკის მეთოდთა	—	—	—	1	1
16	პედაგოგიური პრაქტიკა	—	—	1	6	6
ჯამი		36	35	35	36	36

1. სასწავლო გეგმით გათვალისწინებულ საათებს გარდა, ვიოლინოზე ინდივიდუალური მუშაობისათვის შევიდლითურში თითოეულ კურსს ეთმობა 10 საათი, რაც თითოეულ მოსწავლეზე 15—30 წუთს შეადგენს.

2. კონსულტაციისა და ვაკეითლების გარჩევისათვის მე-3 კურსს ეთმობა 132 საათი, ზოლო მე-4 კურსს—792 საათი, აქედან 462 საათი—იმ დაწყებითი სკოლის მასწავლებლებს, სადაც პედაგოგიური პრაქტიკა ტარდება.

საქართველოს სსრ განათლების სახალხო კომისარი ვ. კუპრაძე.

დაწყებითი და საშუალო სკოლის სამმართველოს უფროსი უ. ობოლაძე.

1944 წ. 20 ოქტომბერი.

Утверждаю
 Зам. Народного Комиссара
 Просвещения Груз. ССР
 М. Бурчуладзе
 5 августа 1944 г.

УЧЕБНЫЙ ПЛАН

НЕГРУЗИНСКИХ (АРМЯНСКИХ, АЗЕРБАЙДЖАНСКИХ, АБХАЗСКИХ И ОСЕТИНСКИХ) ПЕДУЧИЛИЩ НА 1944/45 УЧ. ГОД.

№№ по пор.	Наименование учебных дисциплин	I класс	II класс		III класс	
			3 се- местр	4 се- местр	5 се- местр	6 се- местр
1	Родной язык и литература с методикой	5	5	5	5	5
2	Грузинский язык и литература	4	4	4	5	5
3	Русский язык и литература	5	5	5	5	5
4	Математика с методикой арифметики	5	3	4	3	3
5	История с методикой	3	2	2	3	3
6	География с методикой	2	2	2	1	—
7	Физика	2	2	2	—	—
8	Химия	2	—	—	—	—
9	Естествознание с методикой	2	2	2	1	1
10	Иностранный язык	1	1	1	1	1
11	Психология	—	2	1	—	—
12	Педагогика и история педагогики	—	2	2	2	2
13	Школьная гигиена	—	—	—	1	1
14	Рисование с методикой	1	1	1	1	1
15	Чистописание с методикой	1	—	—	—	—
16	Пение с методикой	1	1	1	1	1
17	Военная и физкультурная подготовка	4	4	4	4	4
18	Педагогическая практика	—	2	2	5	5
В с е г о . . .		38	38	38	38	37

Начальник управления начальных
 и средних школ — У. Оболадзе

ლებს I, II, III კურსებს და 1944/45 სასწავლო წელს სამწლიან სწავლების კურსზე დატოვებული პედსასწავლებლების მხოლოდ I და II კურსებს.

ქართული ენა

ქართული ენის გრამატიკის სისტემატური კურსის სწავლება, როგორც წინა წლებში, უცვლელი რჩება, ე. ი. ქართული ენის სწავლება იწყება პედსასწავლებლების პირველი კურსიდან და მთავრდება მესამე კურსზე. ქართული ენის პროგრამაში ამ მხრივ ცვლილება არ არის შეტანილი.

ქართული ლიტერატურა *

ა) პირველსა და მეორე კურსზე ქართული ლიტერატურის პროგრამაში არავითარი ცვლილება არ არის შეტანილი.

მესამე კურსზე ქართული ლიტერატურის სწავლება უნდა დაიწყოს ალ. ყაზბეგის შემოქმედებით და დამთავრდეს ნოე ჩხიკავაძის შემოქმედებით.

ბ) მოძმე საბჭოთა რესპუბლიკების ლიტერატურის ნიმუშებიდან შესწავლილ უნდა იქნას ნეკრასოვის — „ფიქრები სადარბაზო კარებთან“, ა. ჩხვოსის „კაცი ფუტლარში“, „უნტერ პრიშჩბევეი“, მ. გორკის „დედა“.

გ) დასავლეთ ევროპის ლიტერატურის ნიმუშებიდან შესწავლილ უნდა იქნას სერვანტესის „დონ-კიხოტი“.

Русский язык и литература

В I и II классах программа по русскому языку и литературе остается без изменения.

Из программы III класса исключается:

По грамматике—сложно-подчиненное предложение.

По литературе—«Прощай, немытая Россия», «Стихи о советском паспорте», «Челкаш», «После бала» и «Мать».

*) მწერალთა შემოქმედების შესწავლა რჩება იგივე, რაც სამუდამო სკოლის ქართული ლიტერატურის პროგრამით არის გათვალისწინებული.

ა) ალგებრა

პირველ კურსზე — იწყება ხარისხებისა და ფესვების იგივე გარდაქმნებით და მთავრდება უმაღლესი ხარისხის განტოლებებით, რომლებიც კვადრატულ განტოლებაზე დაიყვანებიან;

მეორე კურსზე — იწყება პროგრესიებით და მთავრდება მაჩვენებელიანი და ლოგარითმული განტოლებებით;

მესამე კურსზე — იწყება შეერთებათა თეორიით და მთავრდება ნიუტონის ბინომით.

ბ) გეომეტრია

პირველ კურსზე — იწყება მსგავსი ნაკვეთებით და მთავრდება მრავალკუთხედების ფართობით;

მეორე კურსზე — იწყება ზღვარის ცნებით, წრეხაზის სიგრძით და წრის ფართობით და მთავრდება მრავალწახნაგა კუთხეებით;

მესამე კურსზე — იწყება მრავალწახნაგა სხეულებით და მთავრდება მთელი კურსი.

გ) ტრიგონომეტრია

მეორე კურსზე — იწყება მახვილი კუთხის ტრიგონომეტრიული ფუნქციებით და მთავრდება დაყვანის ფორმულებით;

მესამე კურსზე — იწყება შეკრების თეორიით და მთავრდება მთელი კურსი.

დ) არითმეტიკის მეთოდთა

იმ პედასწავლებლებში, რომლებიც 1944/45 სასწავლო წლიდან გადასული არიან სწავლების ოთხწლიან კურსზე, მესამე კურსზე არითმეტიკის მეთოდთა 1944/45 სასწავლო წელს არ დაიწყება. ამ კურსისათვის გათვალისწინებული ერთი საათი დაეთმობა პირველ კურსზე არითმეტიკაში გავლილი მასალის გამეორებას და დაწყებითი სკოლის არითმეტიკის ამოცანათა კრებულებში მოთავსებული ტიპური ამოცანებისა და მაგალითების ამოხსნას.

ისტორიის პროგრამაში ცვლილება არ არის შეტანილი, ხოლო საქართველოს ისტორიის კურსის შესწავლისათვის პედსასწავლებლების მე-3 კურსზე, როგორც გასულ წელს, სასწავლო წლის მეორე ნახევრიდან შვიდდღიურში გათვალისწინებულია სამი საათი, სულ 48 საათი; მათგან ორი კვირეული საათი დაემატება სასწავლო გეგმას, ხოლო თითო საათი გამოიყოფა ამ კლასში სსრ კავშირის ისტორიისათვის განკუთვნილი დროის შემჭიდროვების ხარჯზე. ოთხწლიანი სწავლების კურსზე გადასულ პედსასწავლებლებში კი საქართველოს ისტორია ისწავლება მეოთხე კურსზე, რისთვისაც სასწავლო გეგმით მას დათმობილი აქვს შვიდდღიურში სამი საათი.

გეოგრაფია

პირველ კურსზე ისწავლება ზოგადი ფიზიკური გეოგრაფია. კურსს ეთმობა 66 წლიური საათი. ეს საათები თემებს შორის ასე ნაწილდება: 1. შესავალი — 1 საათი; 2. ცნობები მათემატიკური გეოგრაფიიდან — 12 საათი; 3. გეგმა და რუკა — 10 საათი; 4. ლითოსფერო — 8 საათი; 5. ჰიდროსფერო — 8 საათი; 6. ატმოსფერო — 10 საათი; 7. დედამიწის სფეროს ლანდშაფტები — 12 საათი; 8. დედამიწის სფეროს მოსახლეობა — 1 საათი; გავლილი მასალის გამეორება — 4 ს.

მეორე კურსზე ისწავლება საქართველოს სსრ ფიზიკური გეოგრაფია და სსრ კავშირის ეკონომიური გეოგრაფია. კურსს ეთმობა 98 წლიური საათი. ეს საათები თემებს შორის ასე ნაწილდება: 1. საქართველოს სსრ ფიზიკური გეოგრაფია — 30 საათი; 2. სსრ კავშირის ეკონომიური გეოგრაფია — 62 საათი (აქედან: დარგობრივი ნაწილი — 18 ს., სარაიონო ნაწილიდან რსფსრ — 20 ს., დანარჩენი თხუთმეტი მოკავშირე რესპუბლიკა — 20 ს.). გავლილი მასალის გამეორება — 6 ს.

მესამე კურსზე ისწავლება მსოფლიოს ეკონომიური გეოგრაფია. კურსს ეთმობა 33 წლიური საათი. ეს საათები თემებს შორის ნაწილდება იმავე წესით, როგორც ეს ნაჩვენებია პედსასწავლებლის მე-2 კლასისათვის დღემდე მოქმედ პროგრამებში.

მეოთხე კურსზე ისწავლება გეოგრაფიის სწავლების მეთოდოლოგია.

ბუნებისმეტყველება

1944/45 სასწავლო წელს პედსასწავლებლის მესამე კურსზე იწარმოებს წინა წლებში ბუნებისმეტყველებაში შესწავლილი კურსის გამეორება შემდეგი სახით:

- ა) პირველ მეოთხედში — ბოტანიკა;
- ბ) მეორე მეოთხედში — ზოოლოგია;
- გ) მესამე მეოთხედში — ადამიანის ანატომია და ფიზიოლოგია.
- დ) მეოთხე მეოთხედში — ღარვინიზმის საფუძვლები.

მეორე

პირველ კურსზე: 1. პალოგენები, 2. გოგირდი, 3. აზოტი და ფოსფორი, 4. ნახშირბადი და სილიციუმი, 5. ელემენტების პერიოდული სისტემა და ცნება ნივთიერებათა აგებულების შესახებ, 6. ხსნარები, ელექტროლიტური დისოციაციის თეორიის საფუძვლები, ცნება კოლოიდური ხსნარების შესახებ.

მეორე კურსზე: 1. მეტალების საერთო თვისებები, 2. ტუტე და მატუტო მეტალები, 3. ალუმინი, 4. მანგანუმი, 5. რკინა, 6. ნახშირწყალბადები, 7. სპირტები და ფენოლები.

მესამე კურსზე: 1. მარტივი ეთერები, 2. ალდეჰიდები, კეტონები, ორგანული მჟავები, 3. რთული ეთერები და ცხიმები, 4. ნახშირწყლები, 5. აზოტის შემცველი ორგანული ნივთიერებანი.

პედაგოგიკა და პედაგოგიკა

მესამე კურსზე ისწავლება მხოლოდ პედაგოგიკა. პედაგოგიკის კურსის შესწავლა უნდა დაიწყოს თემით — „პედაგოგიკის საგანი“ და დამთავრდეს თემით „სკოლა და ოჯახი“.

პედაგოგიური პრაქტიკა იწყება მესამე კურსიდან; ოთხწლიანი სწავლების კურსზე გადასული პედსასწავლებლის მესამე კურსზე ჩატარდება პედაგოგიკის მხოლოდ ერთი სახე — დაკვირვება.

ფილფლიანი და საშუალო სკოლების მეორეკლასის 1944 წლის პროგრამების შესახებ

1944 წელს გამოცემული გეოგრაფიის პროგრამები ახალი პროგრამები არ არის. 1943 წლის პროგრამებისაგან ისინი მხოლოდ იმით განსხვავდებიან, რომ აქ ადარაა ჩამოთვლილი გეოგრაფიული სახელები.

წოდებანი და შემოკლებულია ზოგიერთი ზედმეტად გაზლილი ფორმულირება. ახალი ამ პროგრამებში ისაა, რომ მე-8 კლასში ეკონომიური გეოგრაფიის შესწავლა ხდება არა ადმინისტრაციული ერთეულების, არამედ მსხვილი რაიონების მიხედვით. შეტანილი დამატებანი და ცვლილებანი პროგრამების მხოლოდ სტრუქტურულ გაუმჯობესებას გულისხმობენ.

მე-5 კლასში ისწავლება ზოგადი ფიზიკური გეოგრაფია. მას ეთმობა 98 წლიური საათი. ეს საათები თემებს შორის ასე ნაწილდება: 1) გეგმა და რუკა — 16 საათი; 2) ზედაპირის ფორმები — 10 საათი (აქედან: ვაკეები — 4 საათი, ბორცვები და მთები — 6 საათი); 3) წყალი დედამიწაზე — 10 საათი (აქედან: მიწისქვეშა წყლები — 1 საათი, მიმდინარე წყლები — 4 საათი, ტბები — 2 საათი, ოკეანეები და ზღვები — 3 საათი); 4) დედამიწის ფორმა და სიდიდე და გრადუსთა ბადე — 10 საათი; 5) დედამიწის სფეროს აგებულება — 6 საათი (აქედან: დედამიწის სფეროს აგებულების საერთო სურათი — 2 საათი, ვულკანები — 2 საათი, მთათა წარმოქმნა — 1 საათი, მიწისძვრები — 1 საათი); 6) ატმოსფერო — 14 საათი; 7) ხმელეთის ზედაპირის შეცვლა გარეგან ძალთა ზეგავლენით — 6 საათი; 8) ლანდშაფტური ზონები და ადამიანი — 14 საათი; 9) მთელი კურსის გამეორება — 12 საათი.

მე-6 კლასში ისწავლება ქვეყნის ნაწილების ფიზიკურ-გეოგრაფიული მიმოხილვა. მას ეთმობა 98 წლიური საათი. ეს საათები თემებს შორის ასე ნაწილდება: 1) ევროპის საერთო მიმოხილვა — 14 საათი; 2) დიდი ბრიტანეთი — 4 საათი; 3) საფრანგეთი — 3 საათი; 4) გერმანია — 4 საათი; 5) იტალია — 3 საათი; 6) ფინეთი — 2 საათი; 7) რუმინეთი — 2 საათი; 8) პოლონეთი — 2 საათი; 9) აზიის საერთო მიმოხილვა — 14 საათი; 10) თურქეთი — 2 საათი; 11) ჩინეთი — 3 საათი; 12) იაპონია — 3 საათი; 13) ინდოეთი — 2 საათი; 14) აფრიკის საერთო მიმოხილვა — 8 საათი; 15) ამერიკის საერთო მიმოხილვა — 10 საათი; 16) აშშ — 4 საათი; 17) ავსტრალიის საერთო მიმოხილვა — 4 საათი; 18) მთელი კურსის გამეორება — 14 საათი.

მე-7 კლასში ისწავლება სსრ კავშირის ფიზიკური გეოგრაფია სამეურნეო ცნობების დართვით. მას ეთმობა 66 წლიური საათი. ეს საათები თემებს შორის ასე ნაწილდება: 1) სსრკ ზოგადი ფიზიკურ-გეოგრაფიული მიმოხილვა — 17 საათი, აქედან: მდებარეობა და საზღვრები — 2 საათი, ზღვები — 2 საათი, რელიეფი — 2 საათი, წიაღის სიმდიდრენი — 2 საათი, ჰავა — 2 საათი, შინაგანი წყლები — 2 საათი, ნიადაგ-მცენარეების ზონები — 7 საათი, მოსახლეობა — 2 საათი.

2) სსრკ სარაიონო მიმოხილვა — 45 საათი, აქედან: 1) სსრკ ტერიტორიის დაყოფა ფიზიკურ-ადმინისტრაციული რუკა და სსრკ ტერიტორიის დაყოფა ფიზიკურ-გეოგრაფიულ რაიონებად — 2 საათი; 2) სსრკ ევროპული ნაწილის ჩრდილოეთი (კარელა-ფინეთის სსრ, რსფსრ ოლქები — ლენინგრადისა, მურმანსკისა, არხანგელსკისა, ვოლგისა, კიროვისა, კომის ასსრ) — 2 საათი; 3) სსრკ ევროპული ნაწილის ცენტრი (რსფსრ ოლქები: მოსკოვის, ტულის, რიაზანის, გორკის, ივანოვის, იაროსლავლის, ორიოლის, ტამბოვის, კურსკის, ვორონეჟის, პენზის) — 3 საათი; 4) ბალტიისპირეთი (ლიტვის სსრ, ლატვიის სსრ, ესტონეთის სსრ) — 2 საათი; 5) სსრკ ევროპული ნაწილის დასავლეთი (ბელორუსიის სსრ, რსფსრ ოლქები: სმოლენსკის, კალინინის) — 2 საათი; 6) სსრკ ევროპული ნაწილის სამხრეთი (უკრაინის სსრ, მოლდავეთის სსრ და რსფსრ ნაწილები: ყირიმის, როსტოვის ოლქი) — 4 საათი; 7) კავკასია — 14 საათი, აქედან: ჩრდილოეთ კავკასია (რსფსრ ნაწილები — კრასნოდარის მხარე, სტავროპოლის მხარე, გროზნოს ოლქი, ასსრ-ები: ყაბარდონის, ჩრდილოეთ ოსეთისა, დალსტინისა) — 2 საათი; ამიერკავკასია (საქართველოს სსრ — 10 საათი, აზერბაიჯანის სსრ — 1 საათი, სომხეთის სსრ — 1 საათი); 8) ვოლგისპირეთი (რსფსრ ოლქები: ულიანოვსკისა, კუიბიშევისა, სარატოვისა, სტალინგრადისა, ასტრახანისა; ასსრ-ები: ჩუვაშეთი, მარეთი, თათრეთი) — 3 საათი; 9) ურალი (რსფსრ ოლქები: სვერდლოვსკისა, მოლოტოვისა, ჩელიაბინსკისა, ჩკალოვისა; ასსრ-ები: ულმურტეთის, ბაშკირეთისა) — 3 საათი; 10) დასავლეთი ციმბირი (რსფსრ ოლქები: კურგანისა, ომსკისა, ნოვოსიბირსკისა, კემეროვისა, ალტაის მხარე) — 2 საათი; 11) აღმოსავლეთ ციმბირი (რსფსრ ნაწილები: კრასნოიარსკის მხარე, ოლქები: ირკუტსკისა, ჩიტისა; ასსრ-ები: ბურიატ-მონღოლეთისა, იაკუტეთისა) — 2 საათი; 12) შორეული აღმოსავლეთი (რსფსრ მხარეები: ხაბაროვსკისა, ზღვისპირეთისა) — 2 საათი; 13) ყაზახეთის სსრ — 2 საათი; 14) შუა აზია (სსრ-ები: თურქმენეთისა, უზბეკეთისა, ტაჯიკეთისა, ყირგიზეთისა, ყარა-ყალღაკეთის ასსრ) — 2 საათი; 15) მთელი კურსის გამეორება — 4 საათი.

მე-8 კლასში ისწავლება სსრ კავშირის ეკონომიური გეოგრაფია; მას ეთმობა 66 წლიური საათი. ეს საათები თემებს შორის ასე ნაწილდება: 1) სსრკ მოკლე დარგობრივი მიმოხილვა — 10 საათი, აქედან: სსრკ სახალხო მეურნეობის საერთო დახასიათება — 2 საათი, სსრკ მრეწველობის გეოგრაფია — 4 საათი, სსრკ სოფლის მეურნეობის გეოგრაფია — 2 საათი, სსრკ ტრანსპორტის გეოგრაფია — 2 სა-

ათი; 2) სსრკ სარაიონო მიმოხილვა — 52 საათი, აქედან: 1) რსფსრ-ის ცენტრული კომიტეტის საბჭოს 30 საათი, 2) უსსრ — 4 საათი, 3) მოლდავეთის სსრ — 1 საათი, 4) ბელორუსიის სსრ — 2 საათი, 5) ბალტიისპირეთის მოკავშირე რესპუბლიკები (ლიტვის სსრ, ლატვიის სსრ, ესტონეთის სსრ) — 2 საათი, 6) კარელია-ფინეთის სსრ — 1 საათი, 7) ამიერკავკასიის მოკავშირე რესპუბლიკები — 5 საათი (აქედან: საქართველოს სსრ — 3 საათი, აზერბაიჯანის სსრ — 1 საათი, სომხეთის სსრ — 1 საათი), 8) ყაზახეთის სსრ — 2 საათი, 9) შუა აზიის მოკავშირე რესპუბლიკები (თურქმენეთი, უზბეკეთი, ტაჯიკეთი, ყირგიზეთი) — 4 საათი, 10) სარაიონთა შორისო კავშირი — 1 საათი, 11) მთელი კურსის გამეორება — 11 საათი.

რსფსრ-ისათვის განკუთვნილი 30 საათი მის ცალკეულ თემებს შორის ასე ნაწილდება: 1) რსფსრ ზოგადი დახასიათება — 1 საათი, 2) რსფსრ ევროპული ნაწილის ძველი სამრეწველო ცენტრი (ოლქები: მოსკოვის, ივანოვის, იაროსლავლის, რიაზანის, ტულის) — 3 საათი, 3) რსფსრ შავმიწიანი ცენტრი (ოლქები: ორიოლის, კურსკის, ვორონეჟის, ტამბოვის, პენზის) — 2 საათი, 4) რსფსრ ევროპული ნაწილის ჩრდილო-დასავლეთი (ოლქები: ლენინგრადის, მურმანსკის) — 3 საათი, 5) რსფსრ ევროპული ნაწილის ჩრდილო-აღმოსავლეთი (ოლქები: არხანგელსკის, ვოლოგდის; კომის ასსრ) — 2 საათი, 6) რსფსრ ევროპული ნაწილის დასავლეთი (ოლქები: სმოლენსკის, კალინინის) — 2 საათი, 7) ვოლგისპირეთი (ოლქები: გორკის, კიროვის, ულიანოვსკის, კუბიშევის, სარატოვის, სტალინგრადის, ასტრახანის; ასსრ-ები: მარეთი, თათრეთი, მორდვეთი, ჩუვაშეთი) — 3 საათი, 8) ყირიმი — 1 საათი, 9) ქვემო დონი და ჩრდილო კავკასია (როსტოვის ოლქი, კრასნოდარის მხარე, სტავროპოლის მხარე, გროზნოს ოლქი; ასსრ-ები: ყაბარდო, ჩრდილოეთ ოსეთი, დაღისტანი) — 3 საათი, 10) ურალი (ოლქები: მოლოტოვის, სვერდლოვსკის, ჩელიაბინსკის, ჩკალოვის; ასსრ-ები: ბაშკირეთი, უდმურტეთი) — 3 საათი, 11) ციმბირის და შორეული აღმოსავლეთის ზოგადი მიმოხილვა — 1 საათი, 12) დასავლეთი ციმბირი (ოლქები: კურგანის, ომსკის, ნოვოსიბირსკის, კემეროვის, ალტაის მხარე ოიროტეთის ასსრ-ით) — 2 საათი, 13) აღმოსავლეთი ციმბირი (კრასნოიარსკის მხარე, ხაკასეთის ავ-ით, ასსრ-ები: იაკუტეთი, ბურიატ-მონღოლეთი; ოლქები: ირკუტსკის, ჩიტის) — 2 საათი, 14) შორეული აღმოსავლეთი (ხაბაროვსკის მხარე, მისი ოლქები: ამურის, ებრაელთა ავ, ოხოტსკის, სახალინის, კამჩატკის, ზღვისპირეთის მხარე უსსურიის ოლქით) — 2 საათი.

IX კლასში ისწავლება კაპიტალისტური ქვეყნების ეკონომიკური გეოგრაფია; მას ეთმობა 98 წლიური საათი. ეს საათები თემებს შორის ასე ნაწილდება: 1) კაპიტალისტური მსოფლიოს ზოგადი მიმოხილვა — 7 საათი, 2) დიდი ბრიტანეთი — 6 საათი, 3) საფრანგეთი — 4 საათი, 4) ნიდერლანდი — 2 საათი, 5) ბელგია — 2 საათი, 6) შვეიცარია — 2 საათი, 7) გერმანია — 5 საათი, 8) იტალია — 4 საათი, 9) ესპანეთი — 2 საათი, 10) დუნაისპირა და ბალკანეთის ქვეყნები (დუნაისპირა ქვეყნები — ავსტრია, უნგრეთი, ჩეხეთ-სლოვაკეთი; ბალკანეთის ქვეყნები — რუმინეთი, იუგოსლავია, ბულგარეთი, საბერძნეთი) — 8 საათი, 11) სკანდინავიის ქვეყნები (დანია, ნორვეგია, შვედეთი) — 3 საათი, 12) ფინეთი — 2 საათი, 13) პოლონეთი — 1 საათი, 13) ამერიკის შეერთებული შტატები — 7 საათი, 14) კანადა — 2 საათი, 15) ლათინური ამერიკა (საერთო მიმოხილვა, არგენტინა-ბრაზილია) — 4 საათი, 16) იაპონია — 4 საათი, 17) ჩინეთი — 4 საათი, 18) მონღოლეთის სახალხო რესპუბლიკა — 1 საათი, 19) ტუვის სახალხო რესპუბლიკა — 1 საათი, 20) ბრიტანეთის ინდოეთი — 3 საათი, 21) ირანი — 1 საათი, 22) ავღანისტანი — 1 საათი, 23) თურქეთი — 1 საათი, 24) აფრიკა — 5 საათი, 25) ავსტრალიის კავშირი — 2 საათი, 26) მთელი კურსის გამეორება — 14 საათი.

კაპიტალისტური მსოფლიოს ზოგადი მიმოხილვა შემდეგი საკითხების განხილვას მოითხოვს: სსრკ-სოციალისტური მეურნეობის ქვეყანა და კაპიტალისტური ქვეყნები. ფაშისტური ბლოკი და დემოკრატიული ქვეყნების კოალიცია მეორე მსოფლიო ომში. წარმოების უკიდურესად უთანაბრო განლაგება კაპიტალისტურ ქვეყნებში. ქვანახშირის, რკინის მადნის და ნავთობის მარაგისა და მოპოვების განლაგება და შავი ლითონის წარმოების განლაგება. მძიმე ინდუსტრიის განლაგება და ელექტროენერჯის წარმოების განლაგება. მანქანების წარმოება. საფეიქრო მრეწველობის განლაგება. კაუჩუკის, ბამბის, პურეულის, მატყლის, ხორცის მწარმოებელი ქვეყნები. კოლონიური, ნახევრად კოლონიური და დამოკიდებული ქვეყნები — ნედლეულისა და სურსათის მიმწოდებელი ინდუსტრიული იმპერიალისტური ქვეყნებისათვის.

დაწყებითი და საშუალო სკოლის სამმართველოს უფროსის მოადგილე გ. სარიშვილი.

გეოგრაფიის მეთოდისტი — დ. დონდუა.